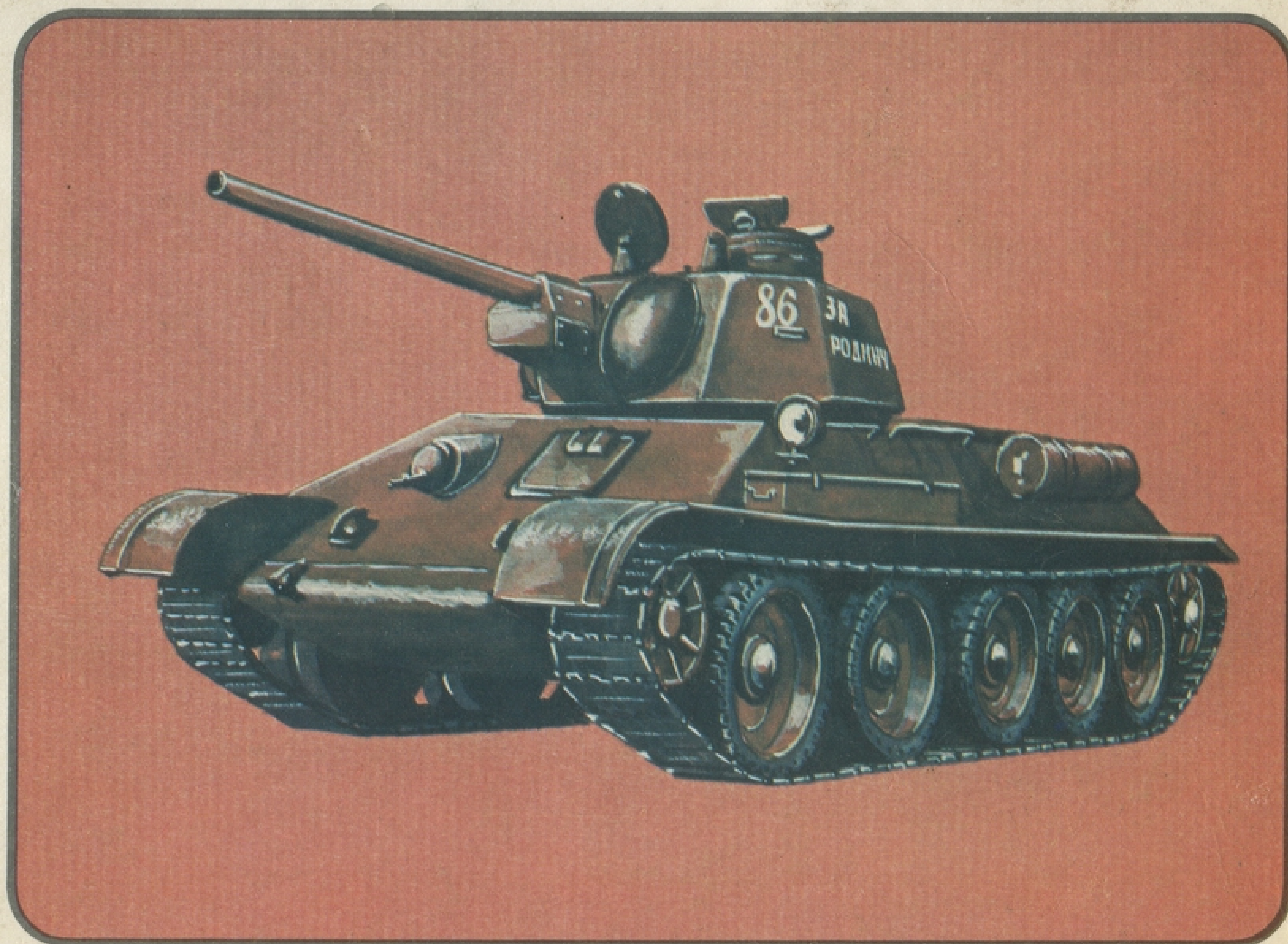
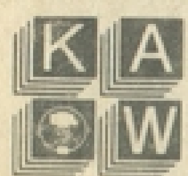

DRUGA WOJNA ŚWIATOWA CZ. II 1943–44

Wszystko, co ciekawe
w Ilustracjach Samoprzylepnych,
do kolekcjonowania
w specjalnie
opracowanych zeszytach.

* RYBY AKWARIOWE
* HISTORIA LOKOMOTYWY
* WIELKIE KATASTROFY MORSKIE
* ROŚLINY LECZNICZE
* HISTORIA INDIAN PÓŁNOCNO-AMERYKAŃSKICH
* HISTORIA MOTOCYKLA

KRAJOWA
AGENCJA
WYDAWNICZA

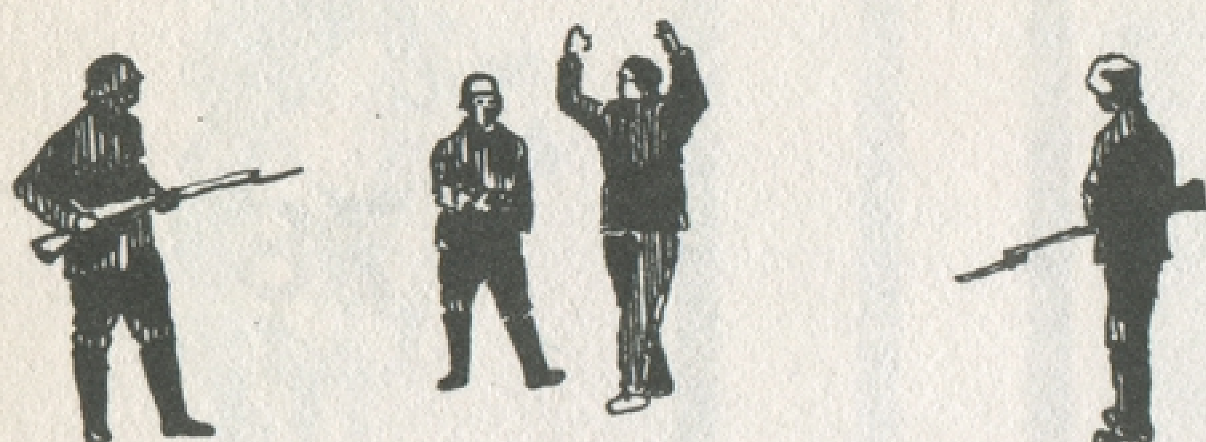
Album dla kolekcjonerów

Autor:
Stanisław Komornicki
Konsultant:
Tadeusz Rawski
Ilustracje samoprzylepne:
Adam Jońca
Opracowanie graficzne:
Adam Jońca
Redaktor serii:
Adam Kołodziejczyk
Redaktor:
Jerzy Malecki
Redaktor techniczny:
Zofia Piotrowska

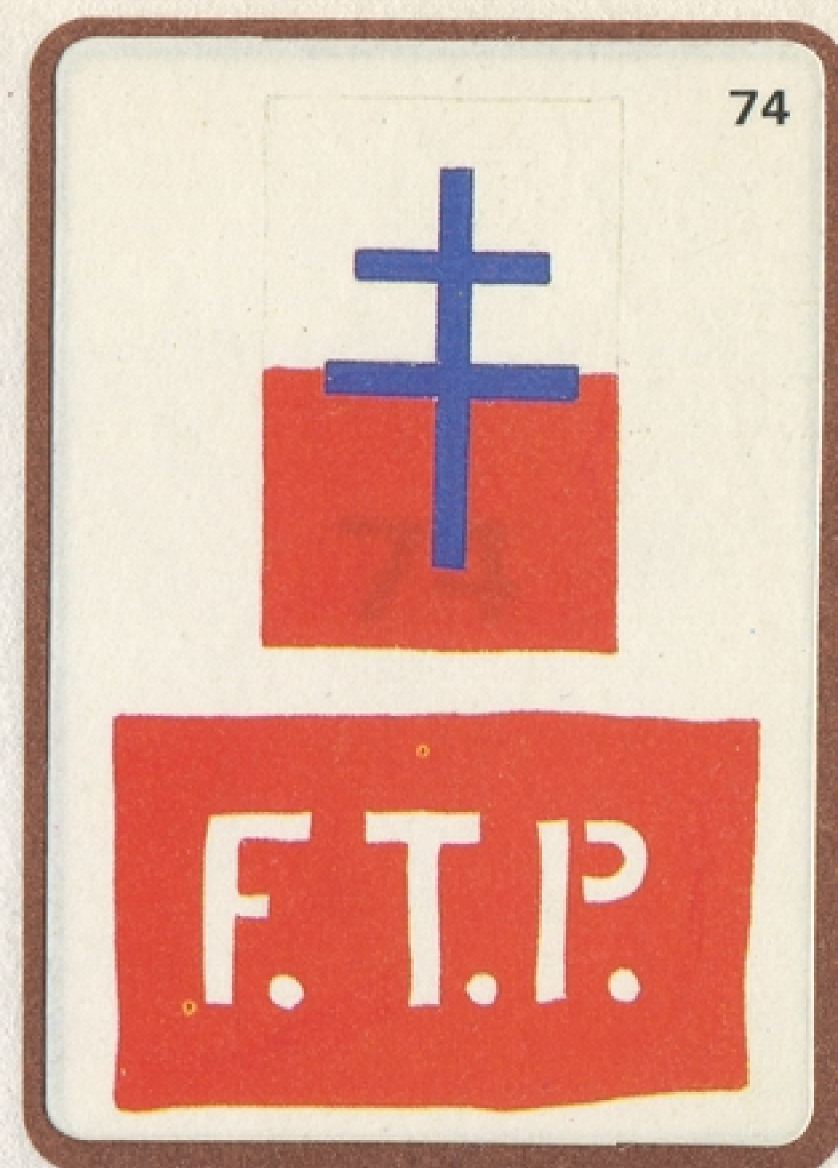
KRAJOWA AGENCJA WYDAWNICZA
RSW ,,Prasa-Książka-Ruch''
Warszawa 1988

Wydanie I. Nakład 20 000+350 egz.
Objętość: ark. wyd. 4; ark. druk. 2
Druk i oprawa: Warszawska Drukarnia Akcydensowa
Warszawa ul. Kowalczyka 21. Zam. druk. 1044/88
Nr prod. I. 1-5/874/77 U-110

ISBN 83-03-02305-5

Odznaka rozpoznawcza partyzanta Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość we Francji i odznaka rozpoznawcza Franc-Tireurs-Partisans

We wszystkich okupowanych krajach Niemcy wprowadzili reżim mający na celu sterroryzowanie społeczeństw oraz rabunkową eksploatację siły roboczej i zasobów surowcowych dla potrzeb wojny. Szczególnie brutalny terror zastosowali wobec społeczeństwa Polski, Związku Radzieckiego i Jugosławii, a także w stosunku do ludności żydowskiej. Utworzono bezprecedensowy w dziejach system służący wyniszczeniu ludności państw okupowanych. W obozach koncentracyjnych zginęło wiele milionów ludzi, przeprowadzano na więźniach zbrodnicze eksperymenty, masowo zagazowywano całe transporty ,,dbając'' przy tym, aby osobisty dobytek mordowanych wzbogacił Trzecią Rzeszę.

Partyzant radziecki ze Zgrupowania im. Czapajewa

Francuski medal Mèdalle de la Résistance

W okupowanej Polsce

Sztandar V Rejonu 6 Obwodu AK dzielnicy W-wa Praga

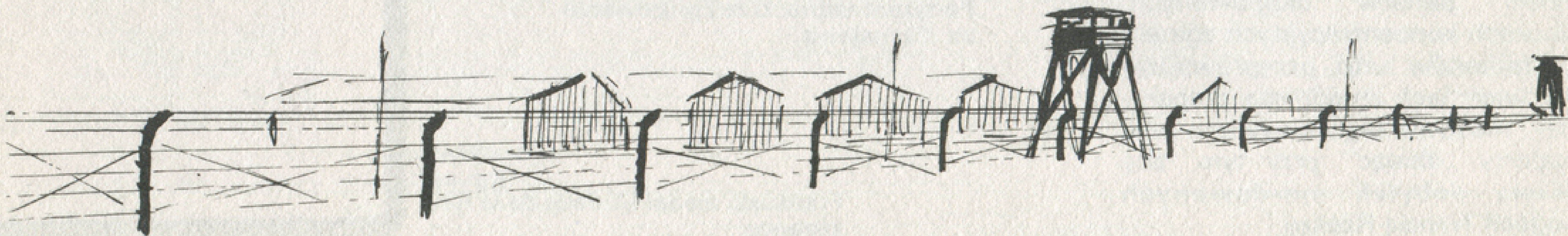

Sztandar Komendy Głównej BCh

Sztandar Tajnych Wojennych Drużyn Harcerskich „Gęstwinów"

Polityka, którą zastosowali Niemcy wobec narodu polskiego zmierzała do trwałego zawładnięcia polskim terytorium, do bezpowrotnego zniszczenia polskiej kultury i do biologicznego unicestwienia polskiego społeczeństwa. Prześladowani byli wybitni przedstawiciele narodu: naukowcy, pisarze, artyści, bardziej znani sportowcy. Okupant niszczył zabytki architektury, sztuki i piśmiennictwa. Zagładzie miało ulec wszystko co świadczyło o wielowiekowej kulturze i tradycjach narodowych. Przykładem terroru hitlerowskiego była Warszawa. Podczas masowych aresztowań i łapanek ulicznych zatrzymywano dziesiątki tysięcy mieszkańców miasta. Wysyłano ich do obozów pracy w Rzeszy lub do obozów koncentracyjnych. W więzieniach na Pawiaku, na Gęsiej, w siedzibie gestapo w alei Szucha stosowano wobec aresztowanych osób bestialskie tortury. W ramach akcji eksterminacyjnych dokonywano publicznych egzekucji na ulicach miasta.

Konny zwiadowca oddziału partyzanckiego na Polesiu

Pistolet maszynowy „Błyskawica" produkcji konspiracyjnej

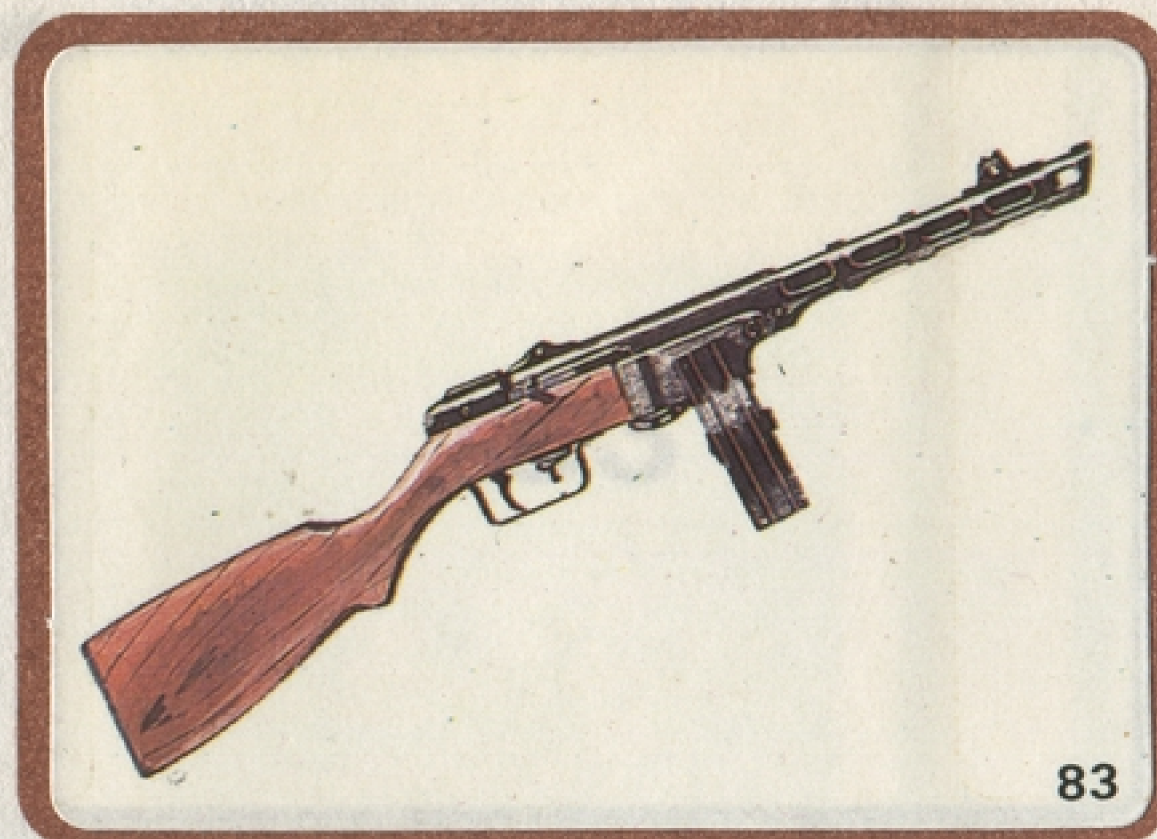
Znak Polski Walczącej

Naród polski podjął bezkompromisową walkę z najeźdźcą. Bez względu na poglądy polityczne, pozycję społeczną, wiek, wyznanie czy zawód, wszystkie środowiska inteligenckie i proletariackie, świeckie i duchowne włączyły się do wspólnej walki z hitlerowskim faszyzmem. Ruch oporu stał się w Polsce zjawiskiem powszechnym. Już od pierwszych dni okupacji obok politycznych powstały wojskowe organizacje konspiracyjne. Początkowo było to zjawisko spontaniczne. Z czasem ukształtowały się dobrze zorganizowane duże organizacje obejmujące swoim zasięgiem cały kraj: Związek Walki Zbrojnej, Straż Chłopska, Narodowa Organizacja Wojskowa, formacje bojowe socjalistów. Od 1942 r. rozpoczęła się tzw. akcja scalania polegająca na podporządkowaniu AK innych organizacji wojskowych. Po rozpoczęciu przez hitlerowskie Niemcy wojny z ZSRR wzmocniły się podziemne siły zbrojne polskiej lewicy działające nie tylko w imię odzyskania niepodległości narodowej, ale i w imię rewolucyjnych celów przebudowy społecznej. Powstała Gwardia Ludowa (od stycznia 1944 r. rozwinięta w Armię Ludową), realizująca koncepcję konsekwentnej walki zbrojnej prowadzonej w ścisłym sojuszu ze Związkiem Radzieckim. Kierowniczym ośrodkiem ruchu oporu, centrum tajnych organizacji politycznych i wojskowych oraz najaktywniejszym frontem dywersji i walki zbrojnej z okupantem była Warszawa.

Stalingrad

Od lata 1941 r. na polach bitew ZSRR ważyły się losy wojny. Walki obronne Armii Radzieckiej w Stalingradzie śledzone były z nadzieją przez okupowane narody Europy. 19 listopada 1942 r. Armia Radziecka przeszła pod Stalingradem do przeciwnatarcia przejmując w swoje ręce inicjatywę strategiczną na froncie. W rejonie Kałacza nad Donem zamknięto pierścień okrążenia wokół 22 niemieckich dywizji liczących ok. 330 tys. żołnierzy. Próby uwolnienia tych sił z kotła udaremniono i 2 lutego 1943 r. zostały one ostatecznie zlikwidowane. Zwycięstwo stalingradzkie stało się punktem zwrotnym w wojnie. Jednocześnie w styczniu 1943 r. wojska radzieckie przerwały blokadę Leningradu oraz zlikwidowały wysunięte niemieckie pozycje pod Demiańskiem i Wiaźmią. Armia Radziecka przeszła do natarcia na 1500-kilometrowym froncie od Woroneża po góry Kaukazu i odrzuciła Niemców na pozycje wyjściowe z lata 1942 r. W pierwszym kwartale 1943 r. dążąc do powstrzymania tej ofensywy Niemcy podjęli przeciwnatarcie, opanowali powtórnie Charków i Biełgorod i wyszli na zachodni brzeg Dońca Siewierskiego.

Radziecki pistolet maszynowy PPSZ wz 41 tzw. pepesza

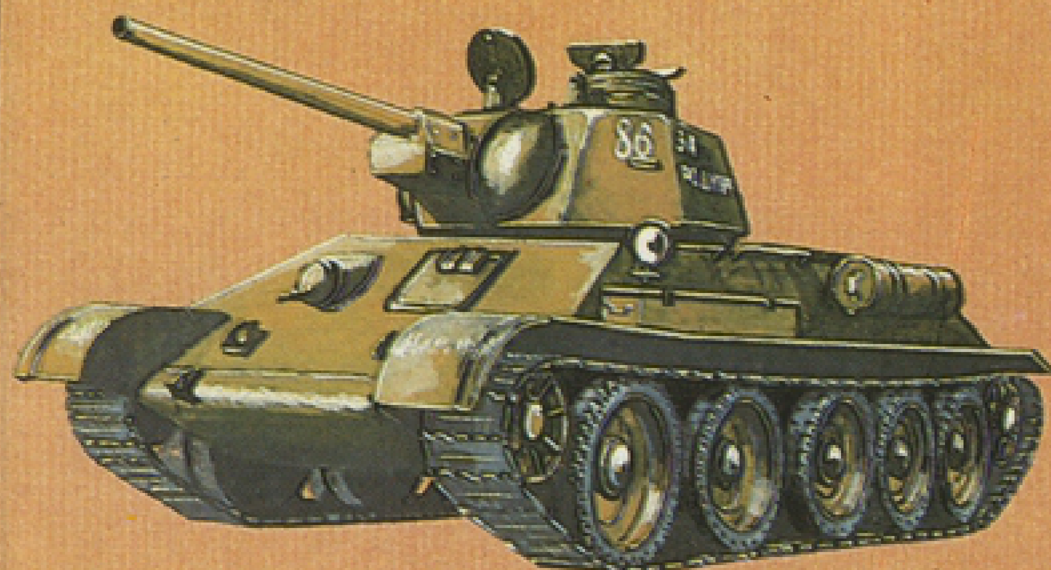

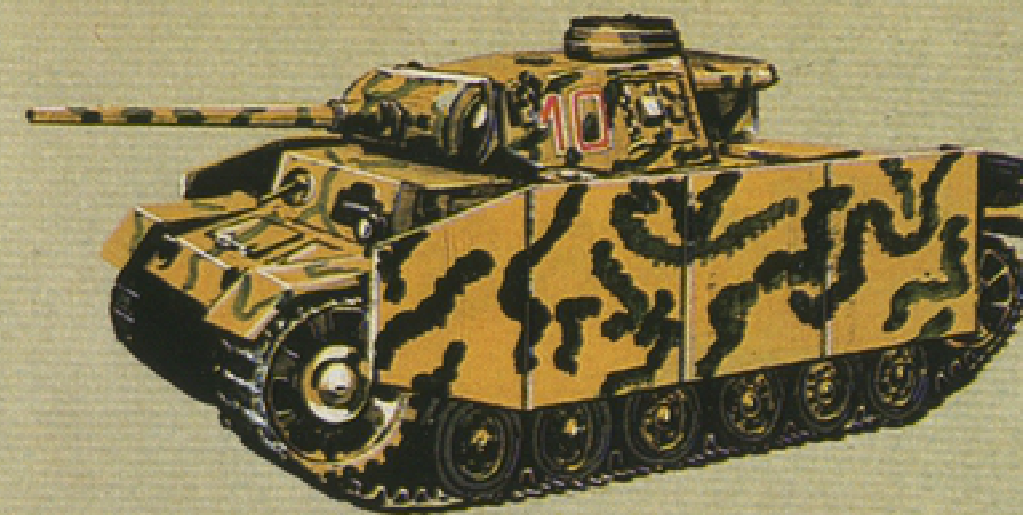
Piechur radziecki w umundurowaniu zimowym watowanym

Medal „Za obronę Stalingradu"

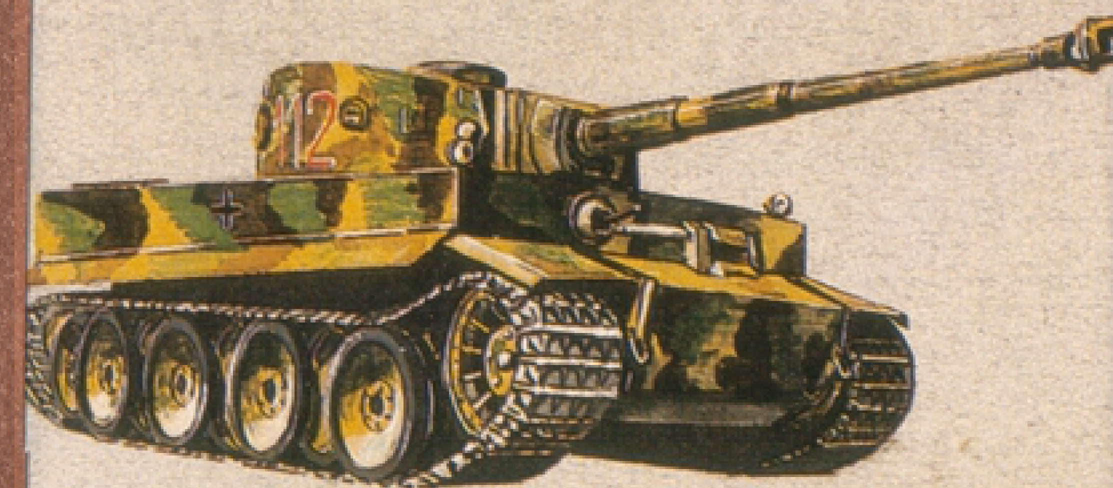

Radziecki czołg średni T-34-76

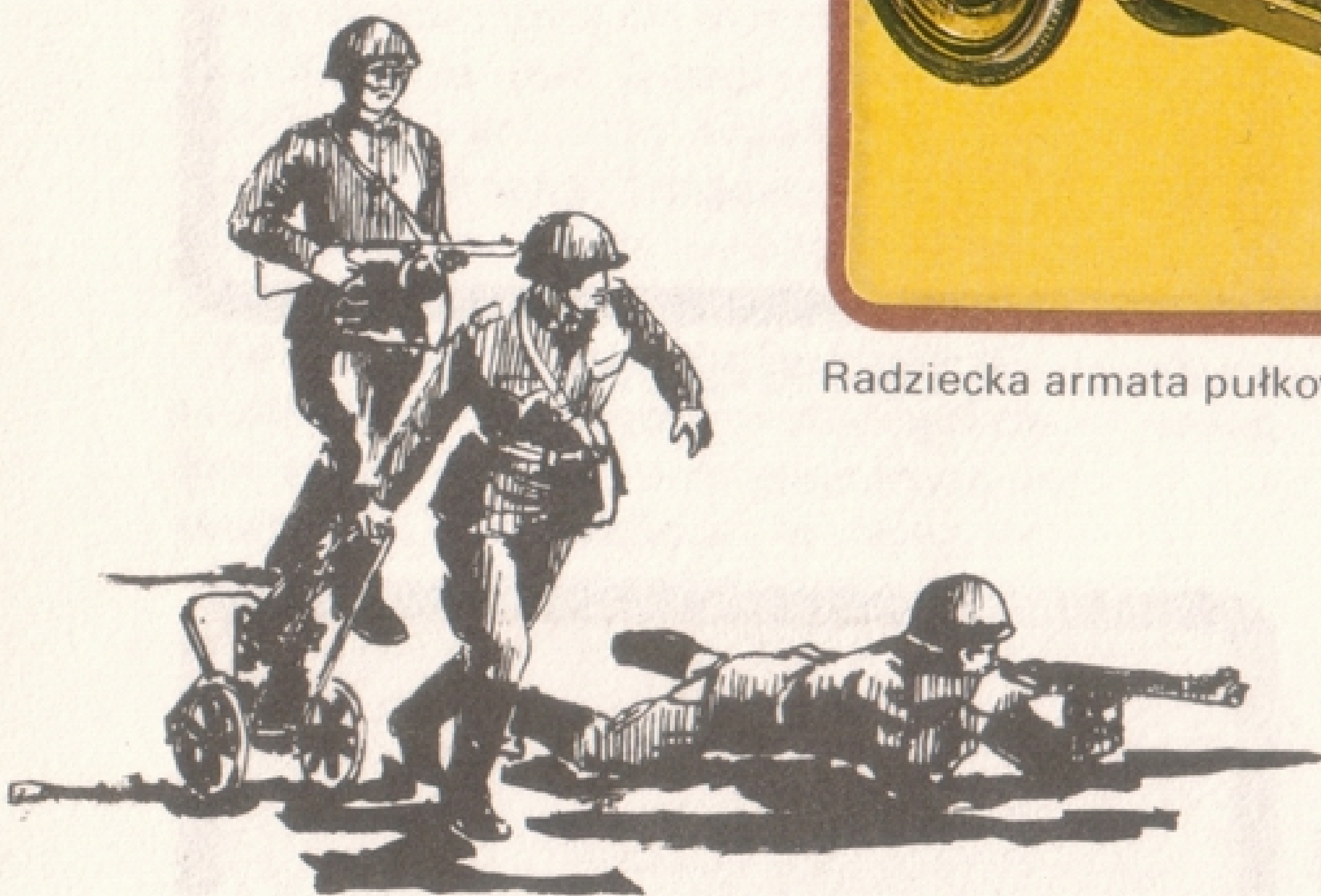
Niemiecki czołg średni Pz.Kpfw III M

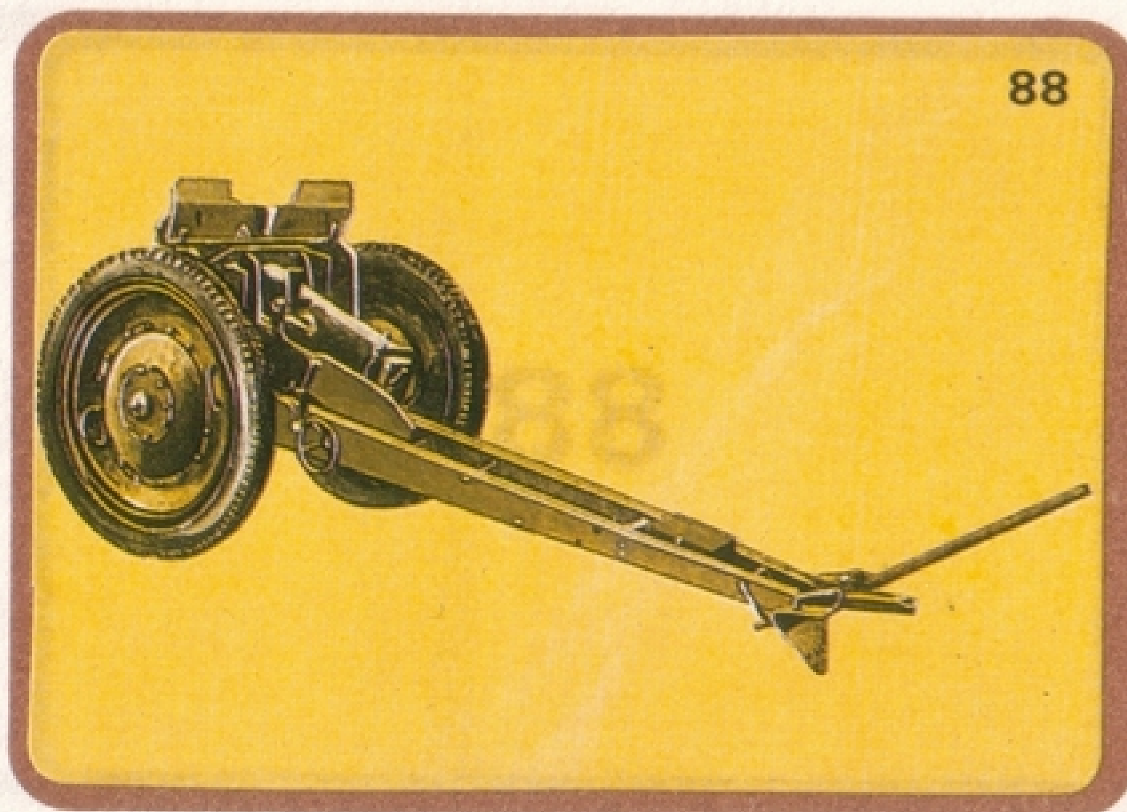

Niemiecki czołg ciężki Pz.Kpfw Tiger I

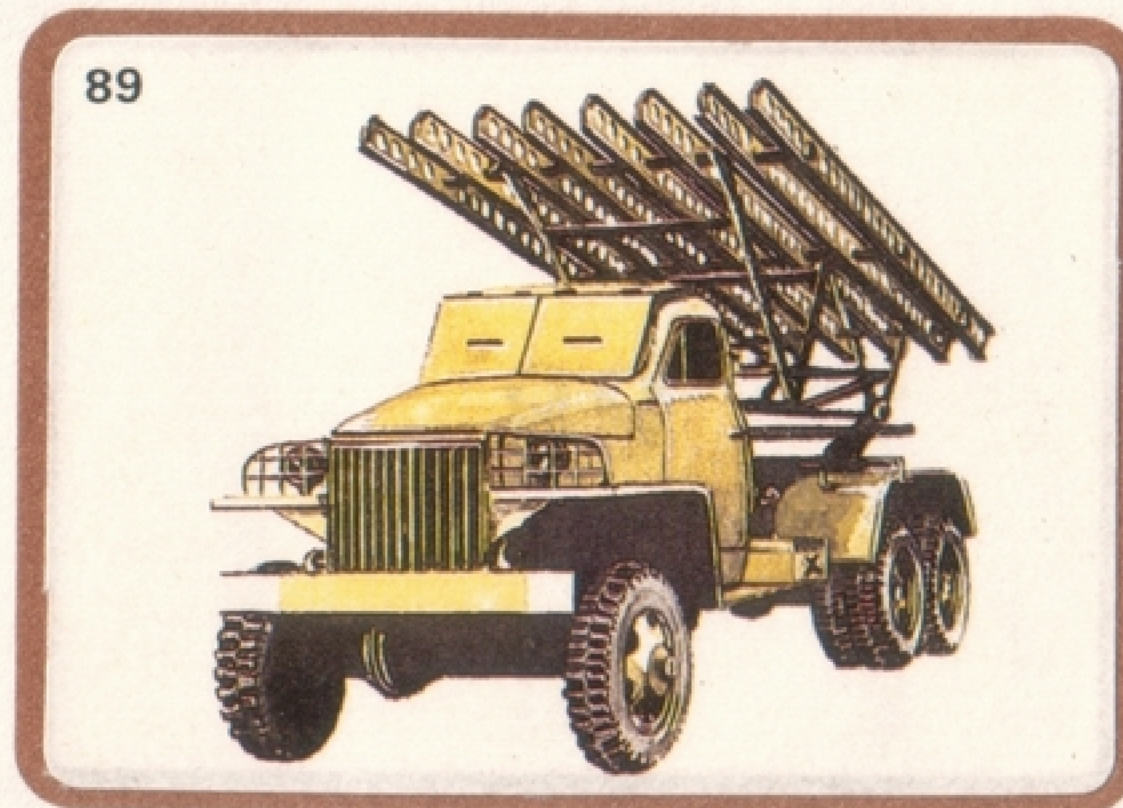
Na początku lipca 1943 r. linia radziecko-niemieckiego frontu przebiegała na zachód od Murmańska przez Karelię, rejon Leningradu, Starą Russę, Wielkie Łuki, na wschód od Orła, stąd skręcała na zachód tworząc tzw. łuk kurski, a dalej przez Biełgorod i Woroszyłowgrad dochodziła do Taganrogu nad Morzem Azowskim. Łuk kurski zamierzali Niemcy wykorzystać do wykonania nowego natarcia, które miało przeważyć szalę wojny na ich korzyść. W tym celu zgromadzili w rejonie Orła i Biełgorodu łącznie 65 dywizji, w tym 17 dywizji pancernych wyposażonych w ciężkie czołgi „Tygrys" i „Pantera", oraz działa pancerne „Ferdynand", z zadaniem zbieżnego uderzenia od północy i od południa na Kursk. Dowództwo Armii Radzieckiej przewidując ten manewrześrodkowało pod Kurskiem znaczne siły, które zajęły stanowiska obronne w oparciu o silne umocnienia terenowe. Niemieckie natarcie rozpoczęte 5 lipca 1943 r. załamało się. 12 lipca wojska radzieckie ruszyły do przeciwnatarcia, w toku którego wyzwoliły Orzeł, Biełgorod i Charków. Bitwa pod Kurskiem przekreśliła nadzieje na odzyskanie inicjatywy strategicznej na froncie wschodnim i pozbawiła Niemców znacznej ilości sprzętu pancernego.

88

Radziecka armata pułkowa 76 mm wz. 1927

89

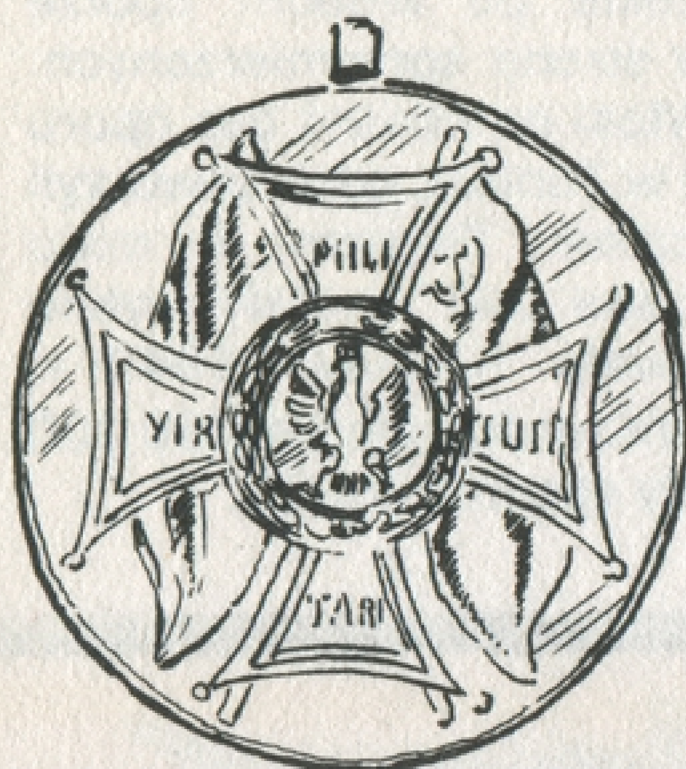
Wyrzutnia rakietowa BM13 tzw. Katiusza

Odznaka Gwardii

90

Wykorzystując zwycięstwo pod Kurskiem Armia Radziecka rozwinęła działania zaczepne na froncie od Wielkich Łuków do Morza Czarnego i uzyskała do końca 1943 r. znaczne sukcesy terenowe. Na południu wojska radzieckie wyzwoliły lewobrzeżną Ukrainę i Zagłębie Donieckie, a następnie sforsowały Dniepr i wyzwoliły Kijów. Nad Morzem Czarnym wyparto Niemców z Półwyspu Tamańskiego i zdobyto przyczółek na Krymie pod Kerczem. Na centralnym kierunku strategicznym wojska radzieckie wyparły Niemców ze Smoleńszczyzny i podeszły do wschodnich granic Białorusi. Tu na kierunku orszańskim wprowadzona została do walki polska 1 Dywizja Piechoty im. T. Kościuszki, utworzona w maju 1943 r. w Sielcach nad Oką. Wraz z 1 pułkiem czołgów dowodzona bezpośrednio przez gen. Z. Berlinga weszła w skład 33 armii Frontu Zachodniego i 7 października otrzymała zadanie bojowe przełamania obrony niemieckiej pod Lenino.

Szeregowiec 1 DP im. T. Kościuszki w kurtce watowanej wzoru radzieckiego

Kapral 1 DP

Sztandar 1 DP im. T. Kościuszki

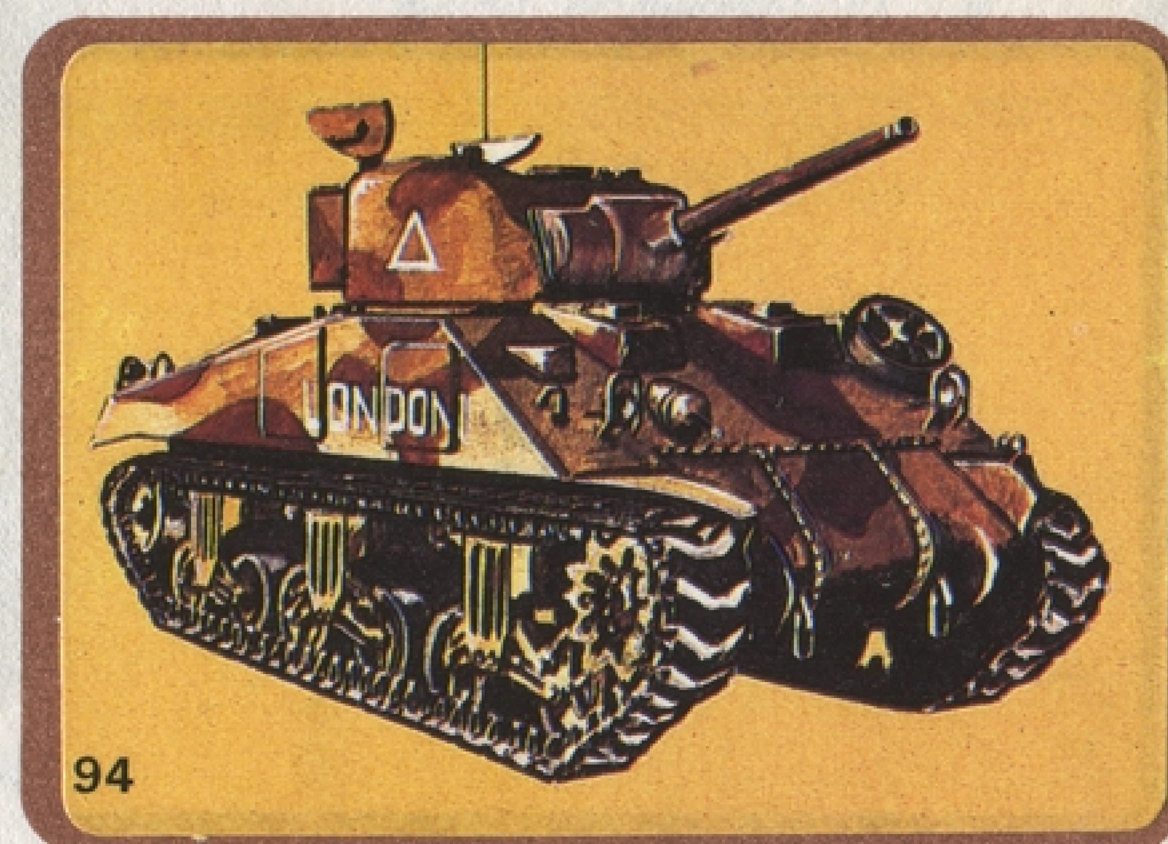
Dnia 12 października 1943 r. rano 1 batalion 1 pułku wykonał rozpoznanie walką w rejonie wzgórza 215,5, a o godz. 10.30 1 dywizja i jej sąsiedzi 42 i 290 radzieckie dywizje piechoty rozpoczęły atak. Piechota sforsowała Miereję, o godz. 12.30 zdobyła wzgórze, o godz. 14 podeszła pod wieś Trygubowo oraz zdobyła wieś Połzuchy przełamując na całą głębokość pierwszą pozycję obrony niemieckiej. Dalsze natarcie 1 i 2 pułku piechoty zostało zatrzymane kontratakami nieprzyjaciela. W godzinach popołudniowych dywizja wznowiła natarcie wprowadzając z drugiego rzutu 3 pułk piechoty. Niemcy stwierdziwszy, że mają przed sobą oddziały polskie rzucili na ten odcinek świeże siły oraz nasilili działalność lotnictwa zmierzając do odrzucenia dywizji na pozycje wyjściowe. Po całodziennych walkach stoczonych 13 października dywizja została zluzowana przez dywizje radzieckie i przeszła do rejonu wsi Nikolenki. Bitwa pod Lenino była chrztem bojowym 1 Dywizji Piechoty im. T. Kościuszki, 12 października obchodzony jest jako dzień Wojska Polskiego.

Odznaka rozpoznawcza 1 Dywizji Wolnych Francuzów

Po letniej ofensywie 1942 r. wojsk niemiecko-włoskich front ustabilizował się 75 km na zachód od Aleksandrii, na 50 km przesmyku między Morzem Śródziemnym w rejonie El Alamejn i bagnistą niedostępną dla czołgów depresją El Kattara. Brytyjska 8 armia gen. Montgomery'ego 23 października 1942 r. przeszła do natarcia, w wielodniowej bitwie rozbiła niemiecko-włoską armię pancerną i rozpoczęła pościg wzdłuż wybrzeża Morza Śródziemnego przebywając przestrzeń 2250 km od El Alamejn do Trypolisu w 80 dni. Resztki wojsk „osi" wycofały się do południowego Tunisu.

Na początku listopada anglo-amerykańska armada złożona z ponad 200 okrętów wojennych i 110 transportowców wysadziła desant w Afryce Północnej znajdującej się pod administracją rządu Vichy, w Algierze, Oranie i Casablance. Tamtejsze wojska francuskie po krótkim oporze przeszły na stronę sprzymierzonych. Niemcy i Włosi natomiast bez oporu wylądowali w Tunisie, gdzie utworzyli duży przyczółek. Dopiero w maju 1943 r. wojska „osi" zostały rozbite i skapitulowały 13 maja 1943 r. W ręce aliantów dostało się 260 000 jeńców i cały sprzęt bojowy.

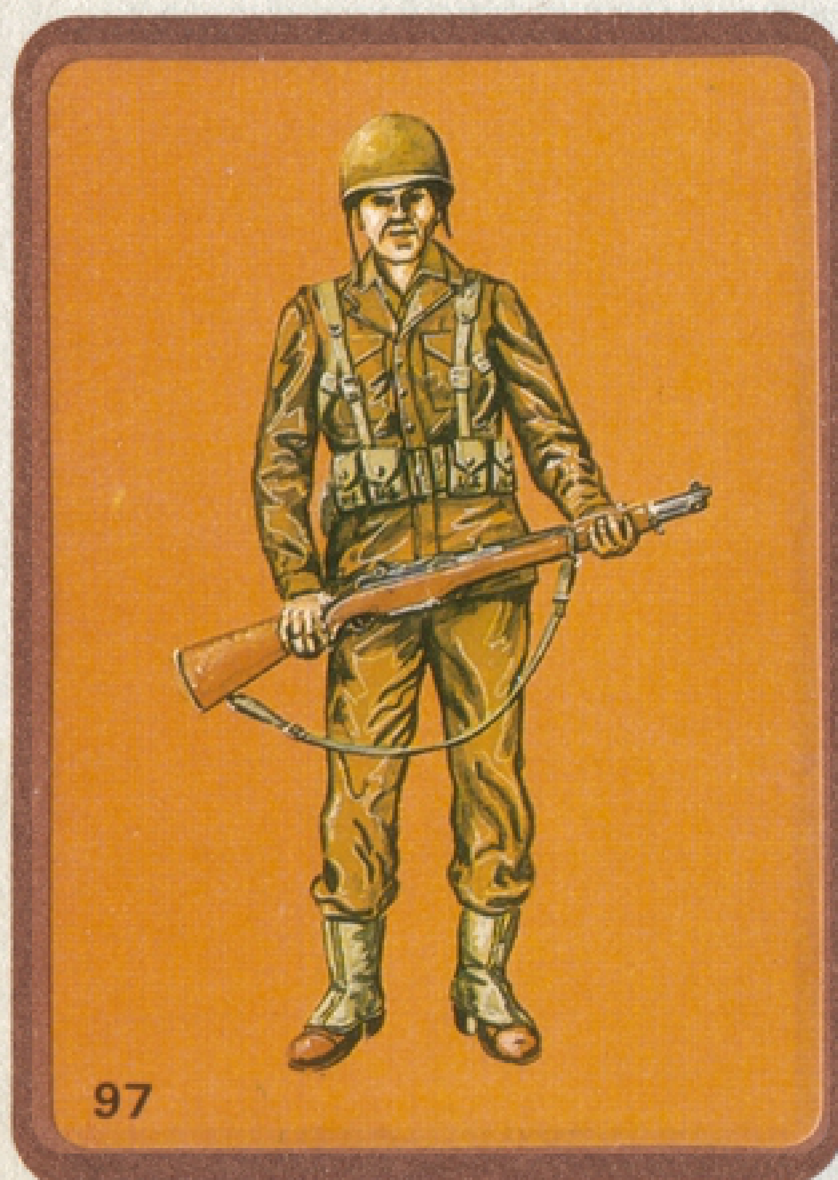

Czołg średni produkcji amerykańskiej Sherman V (M4A4)

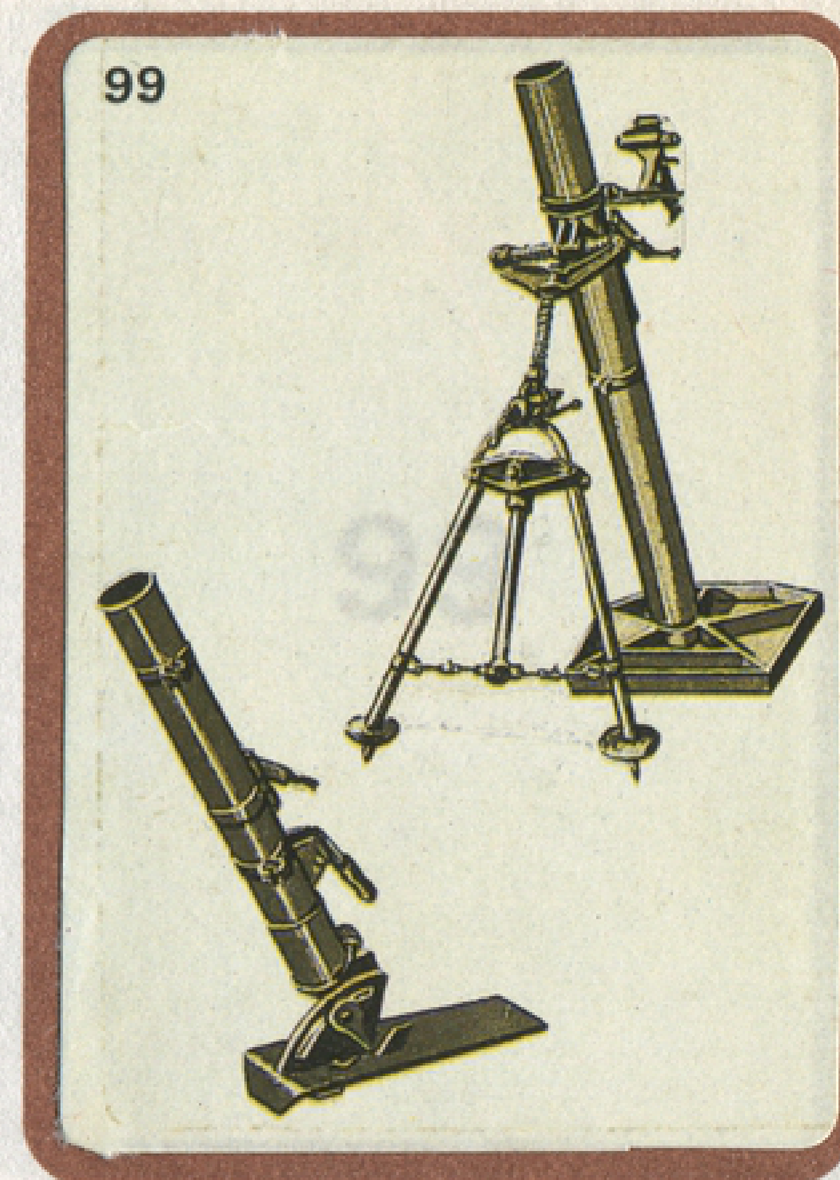
Amerykańskie pistolety maszynowe Thomson

Żołnierze piechoty amerykańskiej

Żołnierz hinduski

Angielskie moździerze 3- i 2-calowe

10 lipca 1943 r. wojska alianckie 15 grupy armii pod dowództwem gen. H. Alexandra złożone z 7 armii USA, 8 armii brytyjskiej wylądowały na Sycylii, do połowy sierpnia opanowały wyspę, a następnie 3 września wysadziły desant w Kalabrii. W czasie tych walk został obalony faszystowski rząd Mussoliniego, a jego miejsce zajął gabinet marszałka P. Badoglio, którego przedstawiciel podpisał kapitulację Włoch. Jej ogłoszenie spowodowało otwartą okupację Włoch przez wojska niemieckie oraz utworzenie w ich części południowej nowego frontu. Jesienią 1943 r. sojusznicy zostali zatrzymani na tzw. Linii Gustawa, której kluczową pozycję stanowiło wzgórze Monte Cassino. Trzykrotne uderzenia sprzymierzonych na Cassino nie miały powodzenia, podobnie jak próba obejścia frontu niemieckiego przez 6 korpus amerykański, który utworzył przyczółek pod Anzio. Monte Cassino zostało opanowane dopiero w wyniku czwartej bitwy w maju 1944 r. przez 2 Korpus Polski.

Monte Cassino to wzgórze o wysokości 516 m n.p.m. Łącznie ze wzgórzami 593 i 575 stanowi kompleks górski będący pd.-zach. krawędzią Apeninu Środkowego. Wznosi się on nad dolinami Rapido, Garii i Lirii panując nad szosą i linią kolejową Neapol – Rzym. Rozbudowane tu hitlerowskie umocnienia stanowiły kluczowy element tzw. Linii Gustawa i były bronione przez doborowe wojska niemieckie – spadochronowe i górskie. W czwartej bitwie o Monte Cassino 11–29 maja 1944 r. uczestniczyły wszystkie siły 15 grupy armii. Zadanie zdobycia rejonu wzgórza klasztornego otrzymał 2 Korpus Polski działający w składzie 8 armii brytyjskiej. Pierwsze natarcie wykonane 12 maja doprowadziło do głębokich włamań w obronie. Jednak walka z nieprzyjacielem umocnionym na dominujących pozycjach kosztowała wiele strat i ostatecznie Polacy wycofali się na pozycje wyjściowe. Związanie znacznych sił nieprzyjaciela przez 2 Korpus Polski ułatwiło Brytyjczykom działania w dolinie rzeki Liri. Drugie natarcie polskie 17–18 maja zakończyło się zdobyciem silnie umocnionych pozycji wroga. 18 maja o godz. 9.50 patrol 12 pułku ułanów wkroczył do ruin klasztoru i zatknął tam polską flagę. Walki w tym rejonie Polacy zakończyli zdobyciem Piedi-Monte (25 maja).

Ułan z Pułku Ułanów Karpackich

Odznaka rozpoznawcza 2 Korpusu Polskiego

Krzyż pamiątkowy Monte Cassino

Odznaka rozpoznawcza 3 Dywizji Strzelców Karpackich

Odznaka rozpoznawcza 5 Kresowej Dywizji Piechoty

Odznaka rozpoznawcza 2 Warszawskiej Dywizji Pancernej, wcześniej 2 Brygady Pancernej

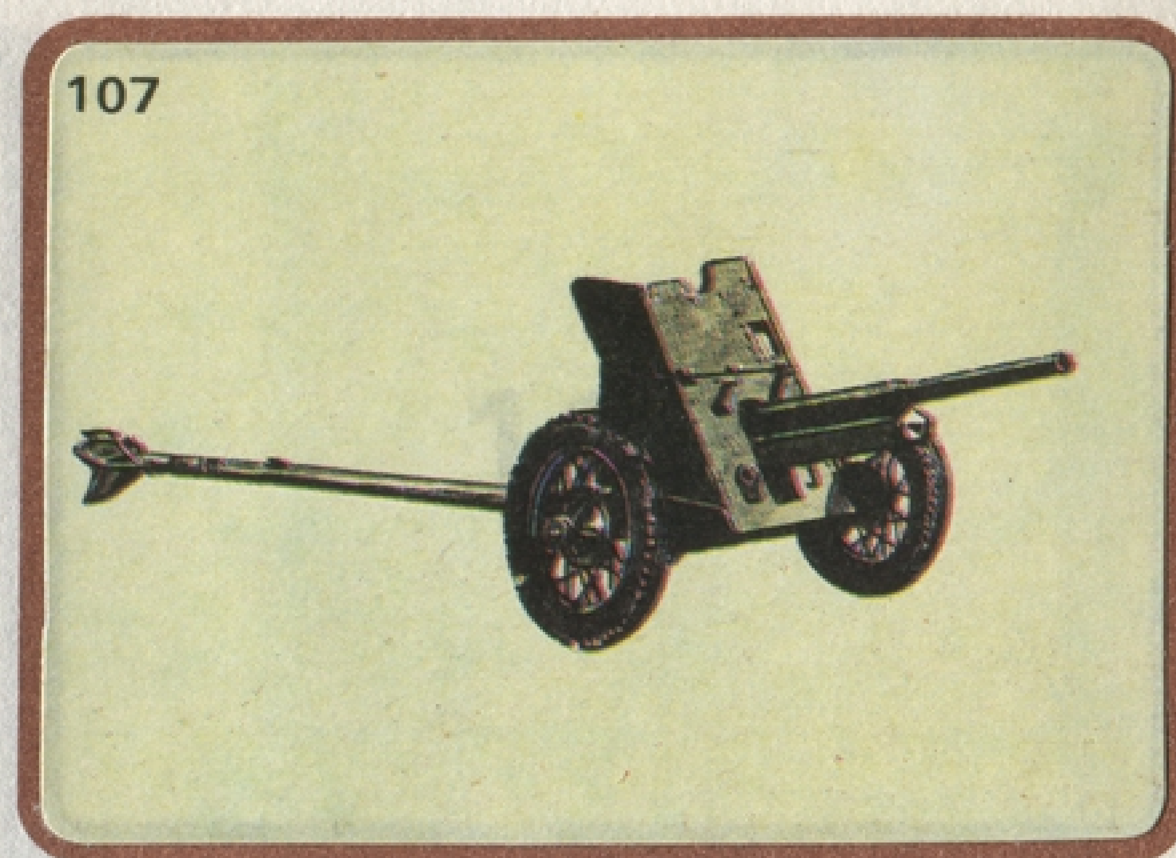

4 czerwca 1944 r. wojska alianckie wkroczyły do Rzymu, następnie doszły do rzeki Arno, a w połowie sierpnia podeszły do umocnień Linii Gotów opierającej się o stoki Apeninu Toskańskiego. W wyniku dalszych natarć linia ta została przełamana. W połowie października wojska alianckie wyszły na rubież: Rawenna, Faenza, Lukka. Walczący na froncie włoskim 2 Korpus Polski działając na samodzielnym kierunku operacyjnym wzdłuż wybrzeża adriatyckiego zdobył 18 lipca Ankonę, a następnie nawiązał walkę o Linię Gotów, którą przełamał w dniach 25 sierpnia – 3 września. Po tych walkach 2 Korpus Polski przeszedł do odwodu 8 armii brytyjskiej, a jego jednostki powróciły na linię frontu w Apeninie Emiliańskim, na dalekim przedpolu Bolonii.

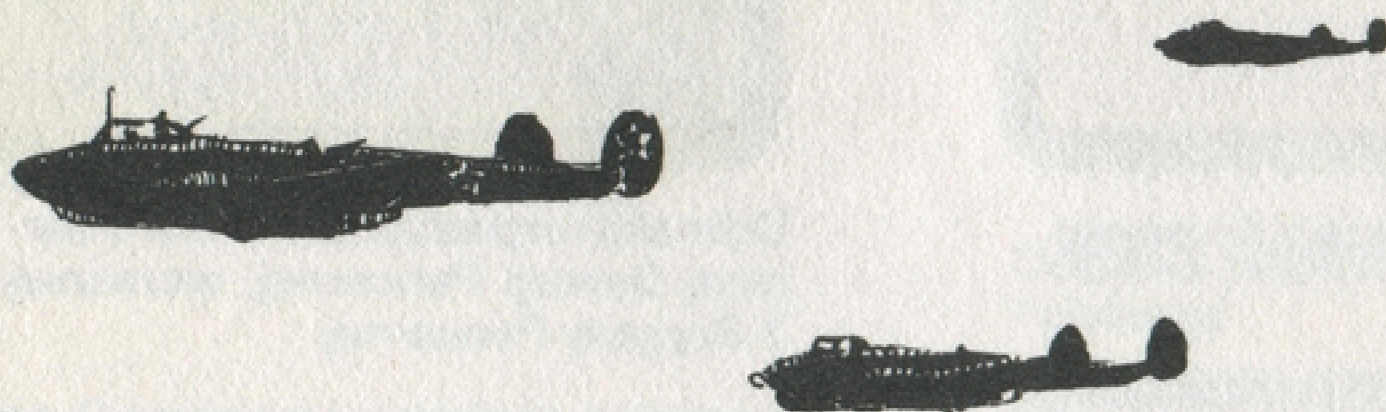
Radzieckie ofensywy 1944 r.

Radziecki samolot myśliwski Jak-9

Radziecka armata ppanc 45 mm wz. 1937

108

Radziecki lekki samochód pancerny BA64

Armia Radziecka wykonała w 1944 r. szereg uderzeń w różnych rejonach frontu, zmuszając Niemców do rozproszenia sił. W ramach kampanii zimowo-wiosennej wojska radzieckie w styczniu i lutym przeprowadziły natarcie pod Leningradem i Nowogrodem, gdzie pokonały niemiecką grupę Armii ,,Północ'' oraz odparły nieprzyjaciela spod Leningradu. Główne wydarzenia tej kampanii rozegrały się na południu, gdzie do połowy maja wojska radzieckie wyzwoliły prawobrzeżną Ukrainę, Wołyń i Krym. Wstępem do kampanii letnio-jesiennej było radzieckie uderzenie na przesmyku Karelskim. Wojska fińskie zostały rozbite i 19 września Finlandia podpisała z ZSRR układ o zawieszeniu broni. Tymczasem od 27 czerwca na Białorusi Armia Radziecka rozwinęła jedną z największych operacji II wojny światowej, w wyniku której rozbito centralne zgrupowanie niemieckie. Operacja ta stworzyła warunki do zrealizowania następnych operacji: lwowsko-sandomierskiej i lubelsko-brzeskiej, które przeniosły front nad Wisłę, na odcinek jej środkowego biegu, doprowadzając do zdobycia przyczółków pod Baranowem i Magnuszewem. Tu, nad środkową Wisłą do walki zostały wprowadzone jednostki 1 armii Wojska Polskiego.

W związku z przeniesieniem działań w dorzecze Wisły polskie oddziały partyzanckie wszystkich organizacji politycznych przystąpiły do masowych akcji zaczepnych na tyłach frontu niemieckiego. 20 lipca w głównej kwaterze w Kętrzynie Niemcy dokonali na Hitlera nieudanego zamachu bombowego. 22 lipca na wyzwolonych terenach kraju zaczął obejmować władzę Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego utworzony w Lublinie, który ogłosił Manifest do narodu zapowiadający nowy ustrój i demokratyczną przebudowę Polski. Wśród Niemców w Warszawie wybuchła panika ewakuacyjna. Przez miasto ciągnęły oddziały rozbite przez wojska 1 Frontu Białoruskiego, które opanowały przedpola Pragi, gdzie doszło do bitwy pancernej. 27 lipca Niemcy wydali zarządzenie nakazujące 100 tys. warszawiakom stawienie się do robót fortyfikacyjnych nad Wisłą. Zarządzenie to zostało przez ludność zbojkotowane. Dowódcą garnizonu Warszawy Hitler wyznaczył gen. R. Stahela wyposażając go w szerokie pełnomocnictwa. Na miasto wyszły wzmocnione patrole policji i wojska. Wszystkie obiekty obsadzone przez okupanta zostały zablokowane umocnieniami saperskimi i bronią maszynową na stanowiskach. Mosty na Wiśle przygotowano do wysadzenia. Dowódca warszawskiego korpusu AK gen. A. Chruściel „Monter" ocenił tę sytuację jako wstęp do pacyfikacji Warszawy, zarządził alarm i koncentrację oddziałów co w poważnym stopniu zdekonspirowało oddziały powstańcze.

Orzeł GL

Sztandar 3 Brygady AL im. J. Bema

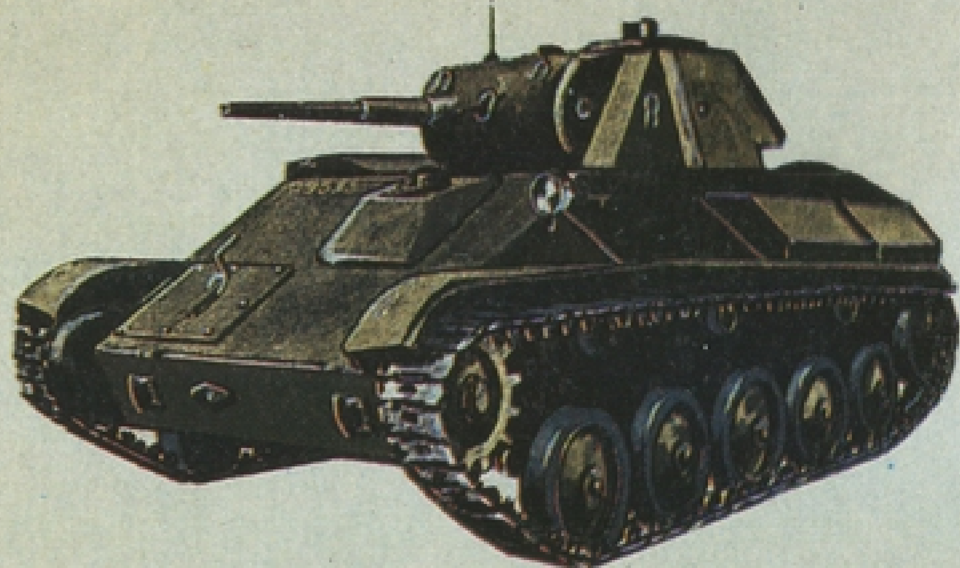
Orzeł 1 DP im. T. Kościuszki

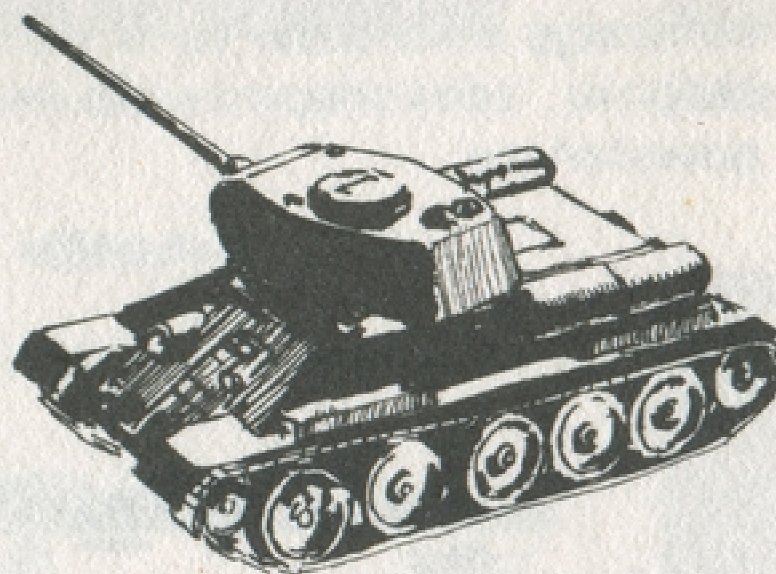

Na kierunku warszawskim

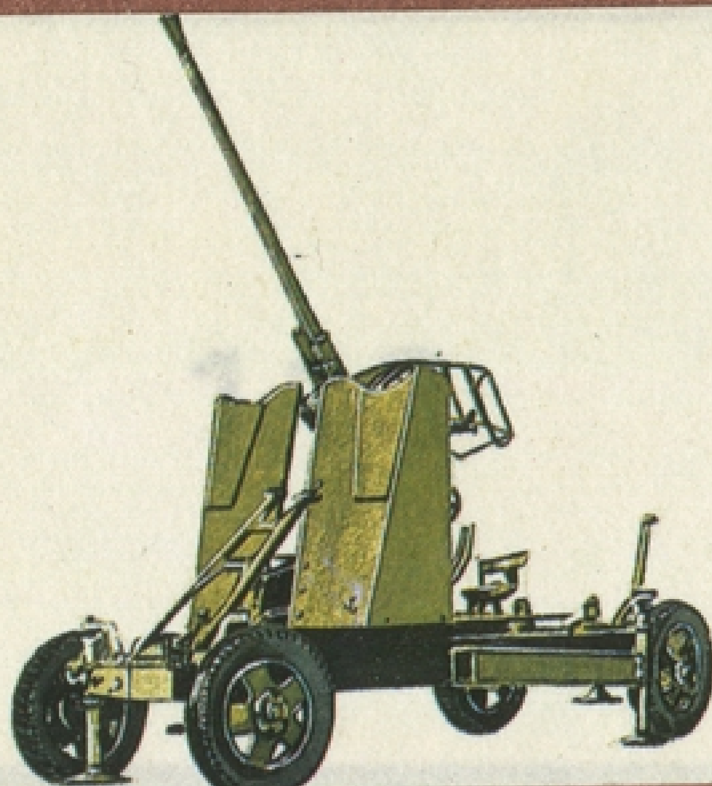
Walcząca w składzie 1 Frontu Białoruskiego 1 armia Wojska Polskiego w dniach 29 lipca – 5 sierpnia częścią swoich sił próbowała opanować przyczółki na Wiśle pod Dęblinem i Puławami. Od 9 sierpnia oddziały 1 armii rozpoczęły przeprawę na północną część przyczółka Warecko-Magnuszewskiego już wcześniej opanowanego przez 8 armię gwardii, dowodzoną przez gen. W. Czujkowa. Chcąc zlikwidować przyczółek hitlerowcy uderzyli nań kilkoma zgrupowaniami pancernymi i pod wsią Studzianki dokonali włamania. Radziecka piechota wsparta przez polską 1 Brygadę Pancerną im. Bohaterów Westerplatte zlikwidowała je, jednocześnie pozostałe jednostki 1 armii zorganizowały obronę wzdłuż prawego brzegu Pilicy oraz prawego brzegu Wisły na wysokości Czerska. 10–14 września jednostki radzieckie i polskie opanowały Pragę.

W dniach 16–23 września jednostki 1 armii WP wzięły udział w działaniach mających na celu przyjście z pomocą powstańcom warszawskim. Pododdziały 9 pułku przeprawiły się na przyczółek w rejonie ulic Solec, Zagórna, Wilanowska, pododdziały 8 pułku w rejonie mostu Poniatowskiego, a pododdziały wydzielone z 2 dywizji na Żoliborzu. Do likwidacji przyczółków Niemcy rzucili przeważające siły. Straty 1 armii WP wyniosły 3764 zabitych.

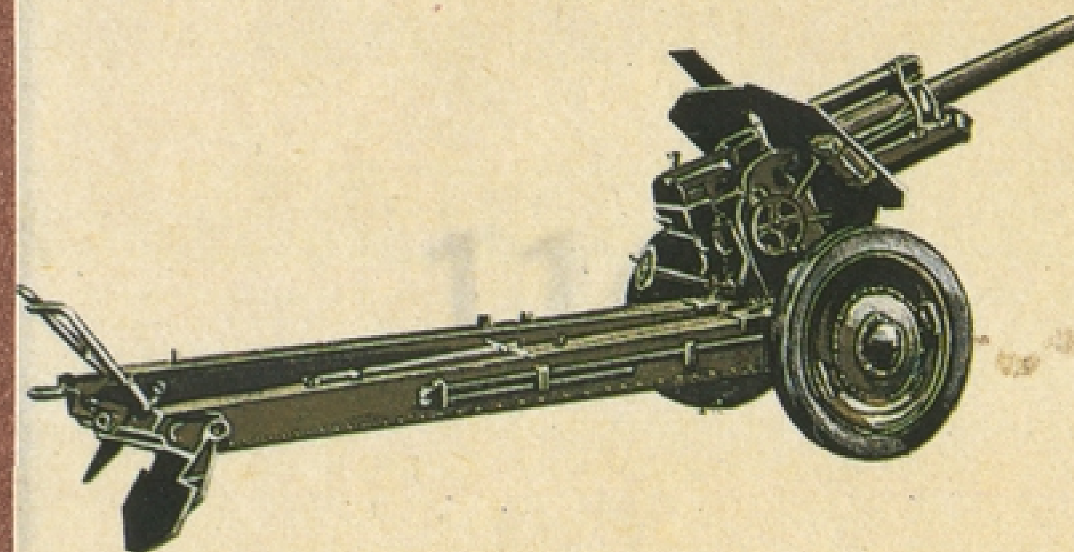

Radziecki czołg lekki T-70

Radziecka armata plot 37 mm wz. 1939

Radziecka haubica 122 mm wz. 1938

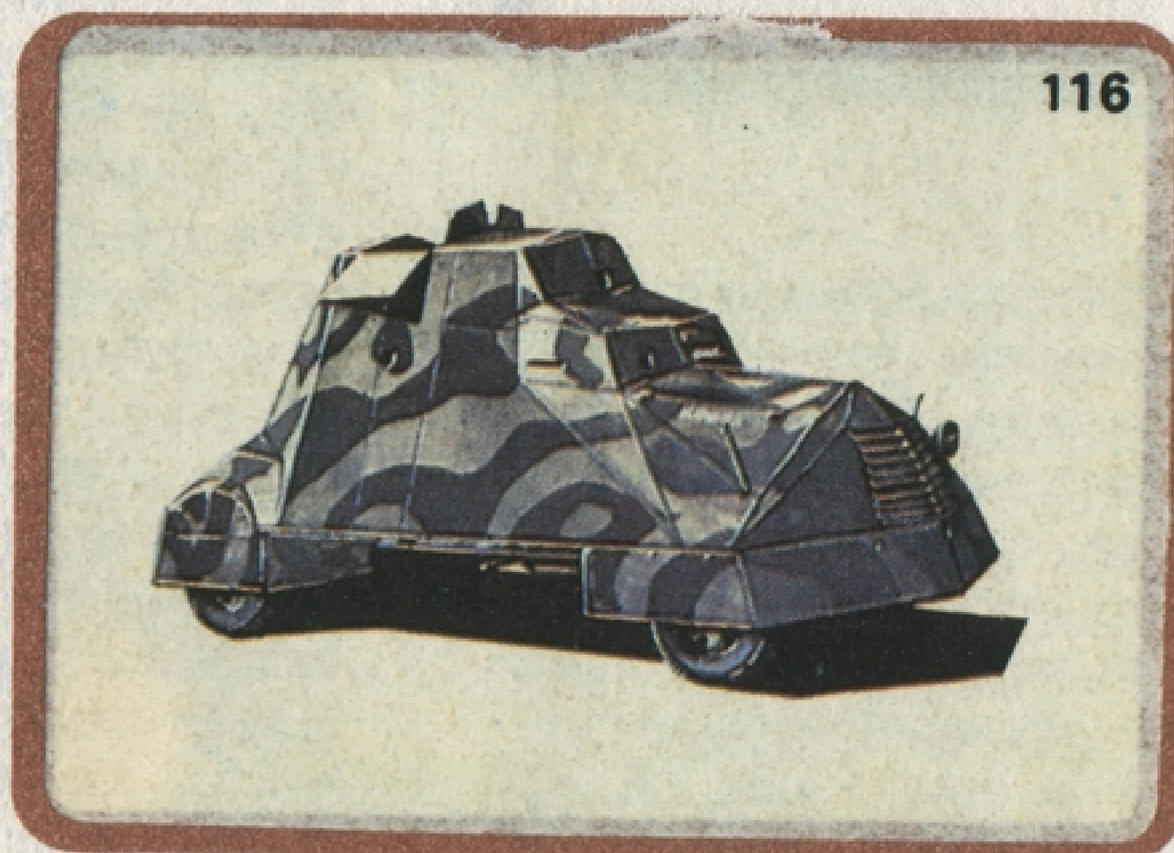

1 sierpnia 1944 r. zgodnie z rozkazem Komendy Głównej Armii Krajowej, chcącej ustanowić w stolicy władzę polityczną Polskiego Rządu na Emigracji, wybuchło powstanie. Przekształciło się ono w powszechną wyzwoleńczą walkę zbrojną wszystkich organizacji ruchu oporu i ludności Warszawy przeciwko hitlerowskim okupantom. Hitler polecił Himmlerowi zdławić powstanie i zrealizować plan całkowitego zrównania Warszawy z ziemią. Do likwidacji powstania sformowano specjalny korpus złożony m.in. z oddziałów SS, policji, tzw. własowców i kryminalistów, którzy dopuszczali się na Polakach mordów, grabieży i gwałtów. Za pomocą sfałszowanych ulotek rozwinięto prowokacyjną akcję mającą na celu złamanie solidarności polskiego społeczeństwa i wzniecenie walk bratobójczych. Działania koncentrowały się głównie w rejonach Woli, Starego Miasta, Żoliborza, Powiśla, Śródmieścia, Mokotowa i Górnego Czerniakowa. Mimo druzgocącej przewagi wroga wyposażonego w lotnictwo, broń pancerną i najcięższą artylerię, słabo uzbrojeni powstańcy, zasilani zrzutami lotniczymi aliantów i wspierani działaniami oddziałów Ludowego Wojska Polskiego, walczyli przez 63 dni, zadając nieprzyjacielowi straty w wysokości ok. 26 tys. rannych, zabitych i zaginionych, co stanowiło ok. 50 procent wszystkich sił zaangażowanych w walkę. Po stronie polskiej straty wyniosły: ok. 18 tys. zabitych i około 25 tys. rannych; straty ludności cywilnej – 180 tys. zabitych. Po upadku powstania w wyniku planowej akcji niszczycielskiej Warszawa została doszczętnie zburzona.

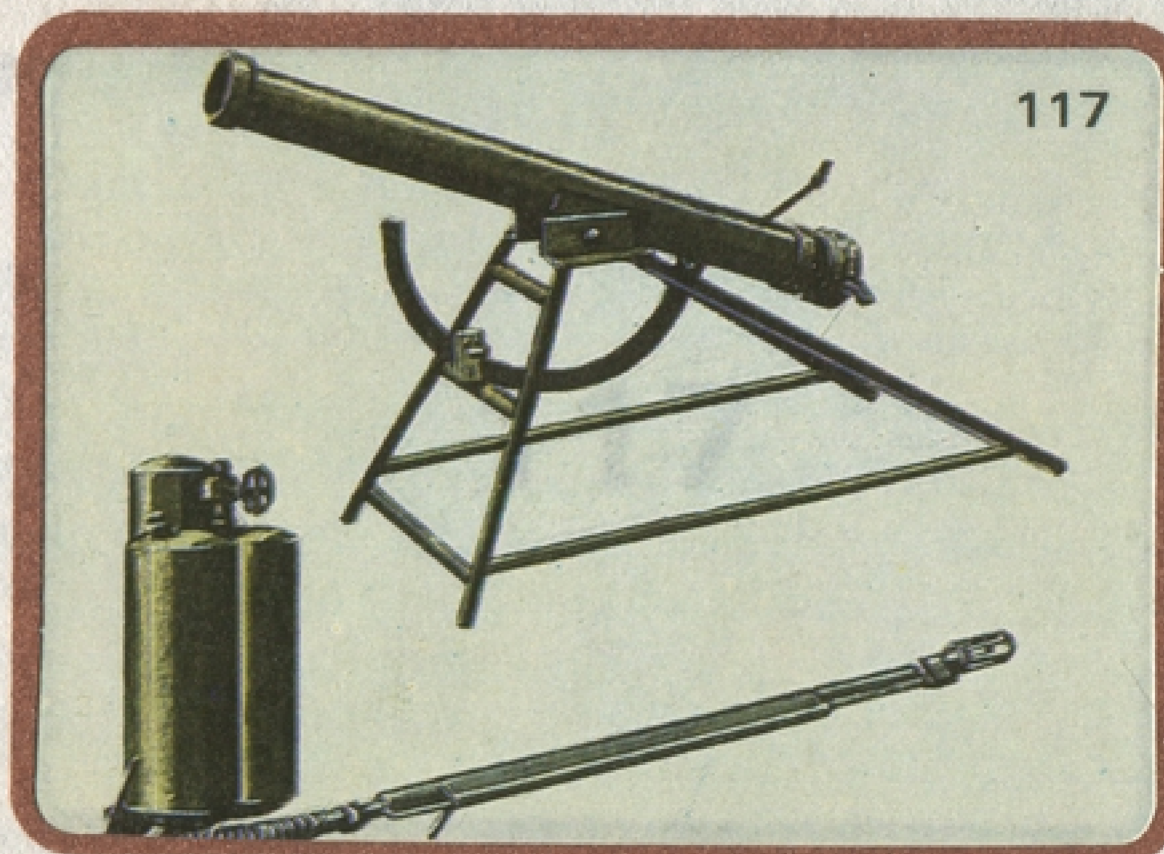

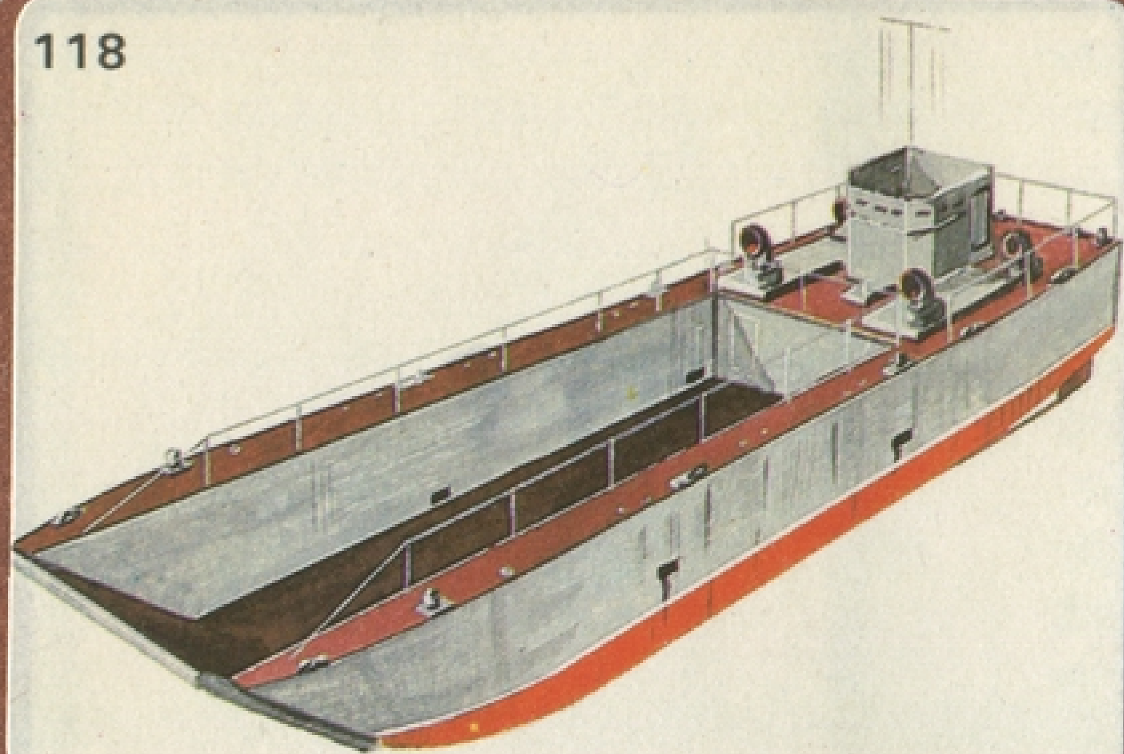
Żołnierze powstania warszawskiego

„Kubuś" – samochód pancerny zbudowany przez powstańców

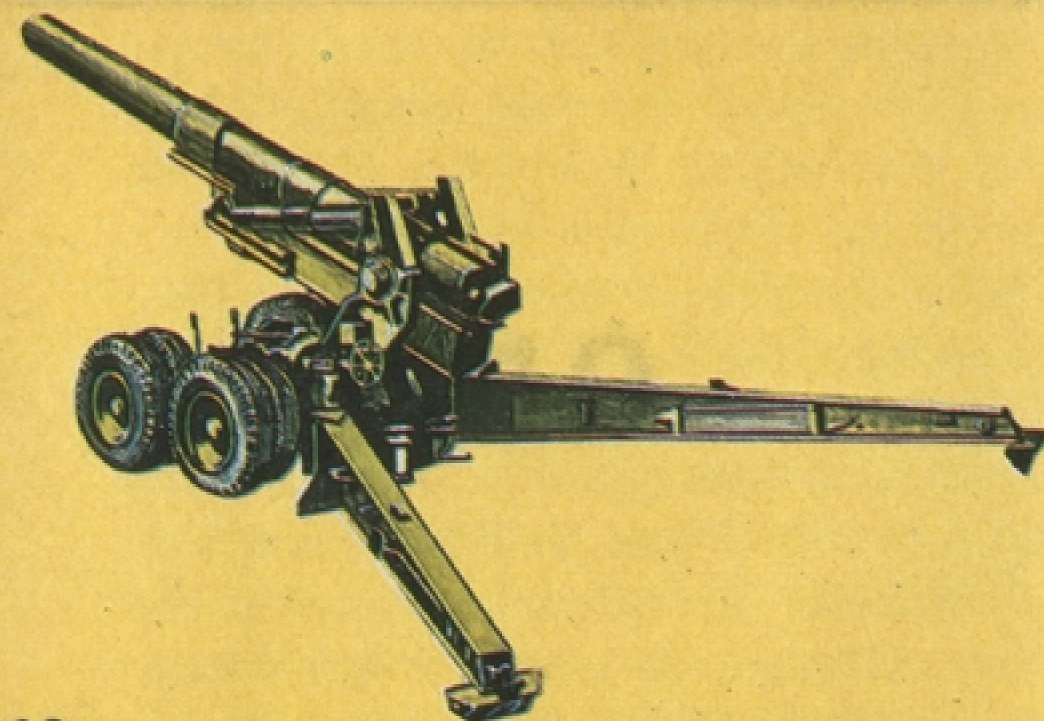

Miotacz płomieni i granatnik 80 mm – produkowane seryjnie w konspiracyjnych warunkach

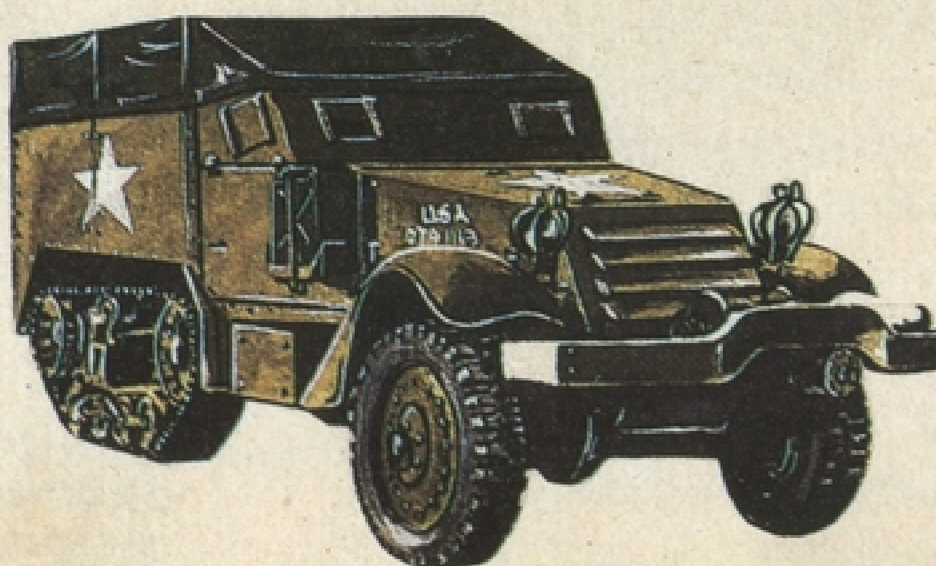

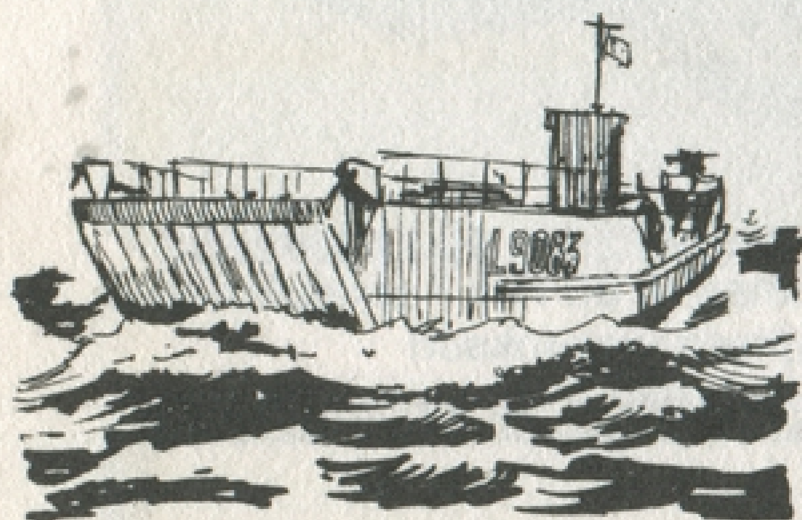
Amerykańska barka desantowa LCM/8

Amerykańska ciężka haubica 203,2 mm M.1

Amerykański transporter opancerzony M3A1 Half Track

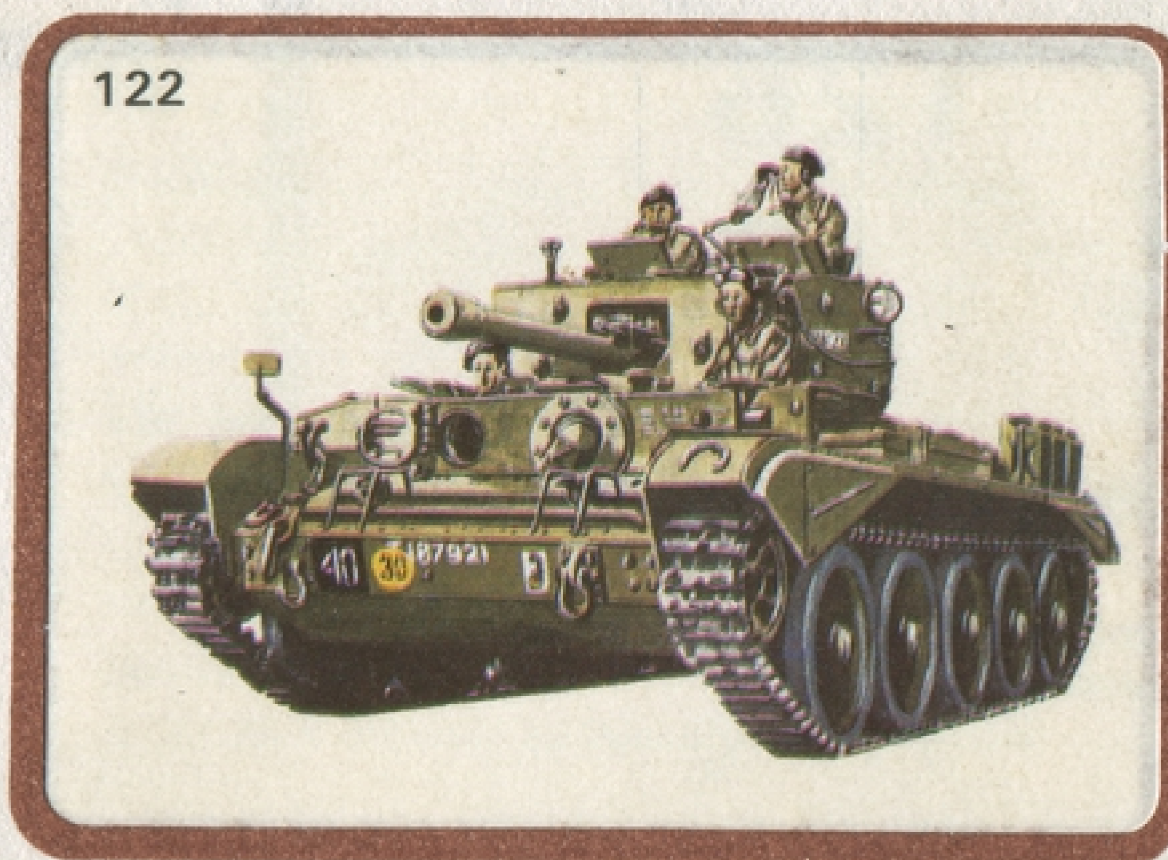
6 czerwca 1944 r. na północnym wybrzeżu Francji, w Normandii rozpoczęła się wielka operacja desantowa pod kryptonimem „Overlord", w wyniku której powstał drugi front w Europie. W walkach na tym froncie uczestniczyły również jednostki polskie: 1 dywizja pancerna, 1 Samodzielna Brygada Spadochronowa, lotnictwo i okręty PMW, oraz polskie jednostki w składzie francuskiej Armii Krajowej (lewicowe i prawicowe).

Po opanowaniu przyczółków wojska sprzymierzonych stoczyły w Normandii bitwę zakończoną operacją okrążającą w rejonie Falaise (7–22 sierpnia). 15 sierpnia wojska inwazyjne wylądowały w południowej Francji w rejonie Tulonu i Nicei. 28 sierpnia zdobyły Marsylię i posuwając się doliną Rodanu połączyły się w Burgundii z 12 grupą armii amerykańskiej. Francuski ruch oporu rozwinął ożywioną działalność i współdziałanie z wojskami regularnymi. 19 sierpnia w Paryżu wybuchło powstanie. Wojska sprzymierzonych wraz z armią francuską pod dowództwem generała de Gaulle'a zwalczyły opór niemieckiego garnizonu i zajęły Paryż. Po sforsowaniu Sekwany alianci wkroczyli do Belgii wyzwalając Brukselę i Antwerpię. W celu obejścia linii Zygfryda i opanowania Zagłębia Ruhry przeprowadzili w południowo-wschodniej Holandii kombinowaną operację lądowo-powietrzno-desantową. Pod koniec roku linia frontu przebiegała (z odchyleniami) wzdłuż granicy Francji i Belgii z Niemcami oraz wzdłuż doliny Mozy. W połowie grudnia Niemcy podjęli działania zaczepne w Ardenach i Dolnej Alzacji zahamowane dopiero w końcu stycznia 1945 r.

Oficerowie 1 DPanc.: kapitan 2 pułku pancernego i generał

W operacji „Overlord" w skład wojsk inwazyjnych wchodziła polska 1 dywizja pancerna dowodzona przez gen. St. Maczka. Po wylądowaniu działając w składzie 1 armii kanadyjskiej wzięła ona udział w operacji wojsk inwazyjnych. Rola 1 armii kanadyjskiej polegała na zamknięciu nieprzyjacielowi dróg odwrotu przez opanowanie węzła komunikacyjnego w rejonie Falaise. W dniach 7–16 sierpnia dywizja przełamała główną pozycję niemieckiej obrony, zdobyła kilka umocnionych miejscowości i odparła wiele kontrataków. Po sforsowaniu rzeki Dives uderzyła w kierunku miejscowości Trun. W tym czasie piechota kanadyjska opanowała Falaise. Nieprzyjacielowi pozostał do odwrotu 7-kilometrowy pas w rejonie Chambois i kompleksu wzgórz Mont Ormel nazwany Maczugą. Dywizja otrzymała rozkaz opanowania tego rejonu i w dniach 19–21 sierpnia stoczyła walkę z nieprzyjacielem, który za wszelką cenę chciał przerwać pierścień okrążenia. Stała się ona, według słów Montgomery'ego, nieprzepuszczalnym korkiem od butelki, w której zamknięto znaczne siły wroga. Zniszczono około 570 czołgów i pojazdów mechanicznych oraz ponad 100 armat, wzięto do niewoli 5650 jeńców. Straty własne – 2097 żołnierzy zabitych, zaginionych i rannych oraz 100 czołgów.

Czołg Cromwell VII szwadronu sztabowego 1 DPanc., wóz d-cy gen. St. Maczka

Odznaka rozpoznawcza 1 DPanc.

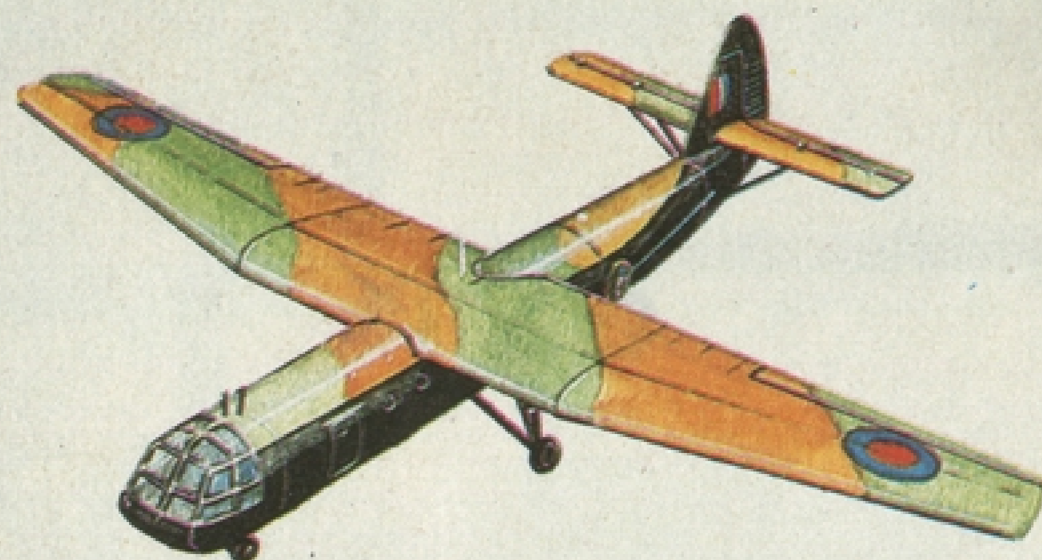

Spadochroniarz 1 SBS w umundurowaniu bojowym

Angielski szybowiec desantowy AS51 Horsa

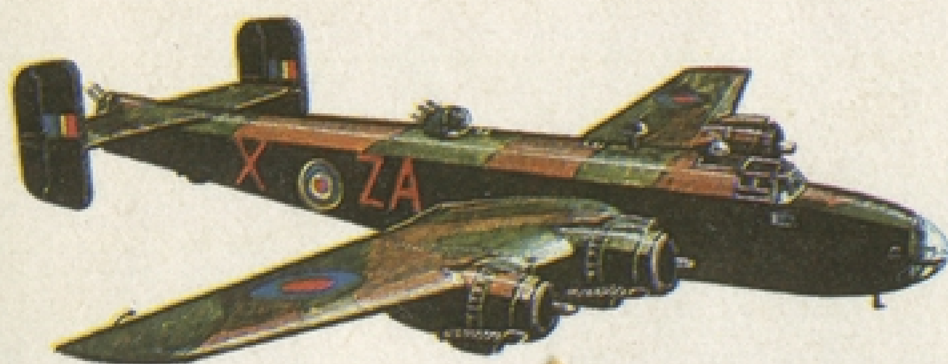

Spadochroniarz 1 SBS w umundurowaniu ćwiczebnym

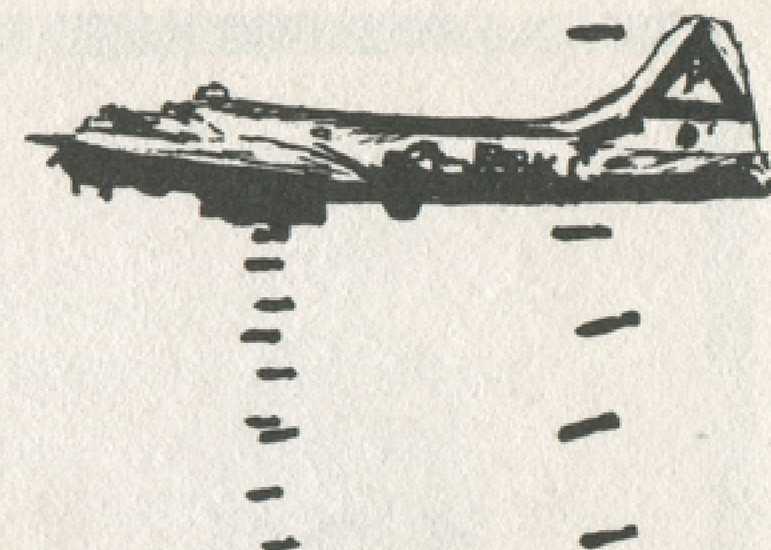
W celu obejścia Linii Zygfryda i opanowania Zagłębia Ruhry wojska alianckie pod dowództwem marszałka B. Montgomery'ego przeprowadziły 17–26 września 1944 r. w płd. Holandii operację pod kryptonimem „Market-Garden". Polegała ona na połączeniu natarcia 2 armii brytyjskiej z operacją 1 armii powietrzno-desantowej.

W skład 1 APD wchodziła polska 1 Samodzielna Brygada Spadochronowa przygotowywana początkowo do lądowania w kraju. Rzut szybowcowy polskiej brygady wylądował pod ogniem nieprzyjaciela 18 i 19 września na północnym brzegu rzeki Lek tracąc 35 szybowców, których część spłonęła w powietrzu. Wspólnie z 1 brytyjską dywizją powietrzno-desantową toczyła ona w rejonie Arnhem walkę z przeważającymi siłami 9 i 10 niemieckich dywizji pancernych SS. Rzut spadochronowy wraz z dowódcą brygady gen. S. Sosabowskim wylądował w dniach 21 i 23 września w rejonach Driel i Grave. Lądowanie odbyło się pod ogniem nieprzyjaciela. Do 26 września brygada toczyła ciężkie walki o przeprawę przez rzekę Lek. Za cenę dotkliwych strat przy braku środków przeprawowych i dostatecznego wsparcia ogniowego utworzyła przyczółek na północnym brzegu. Wobec braku możliwości dalszego natarcia zarządzono ewakuację przyczółka. Straty 1 SBS wyniosły około 740 zabitych.

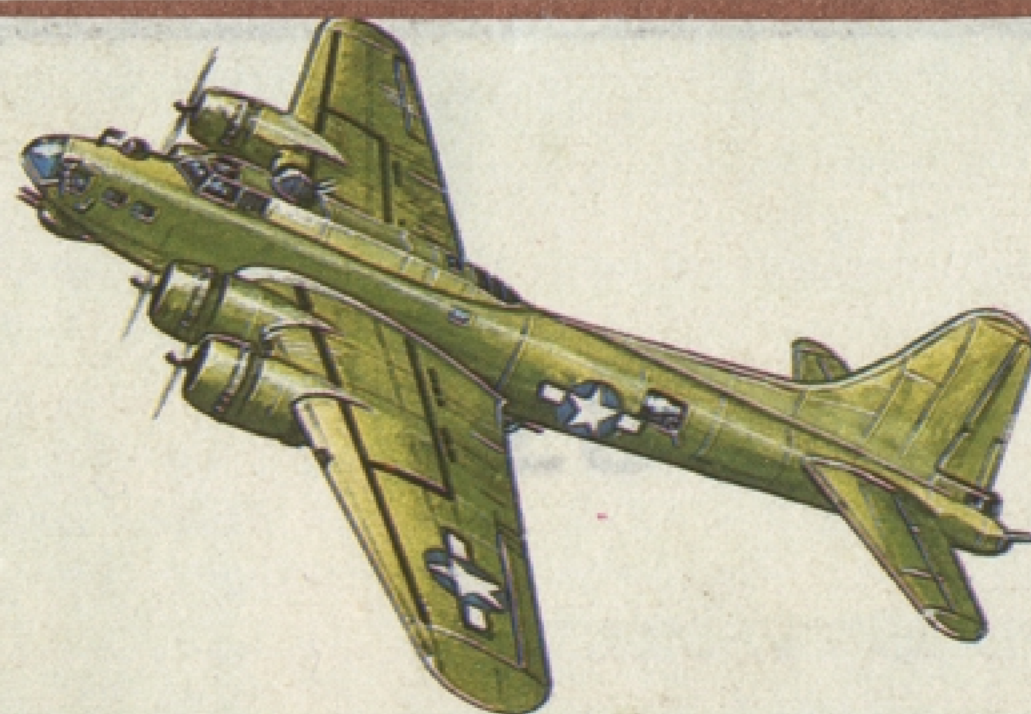

Angielski bombowiec Haudley Pape Halifax Mk. III

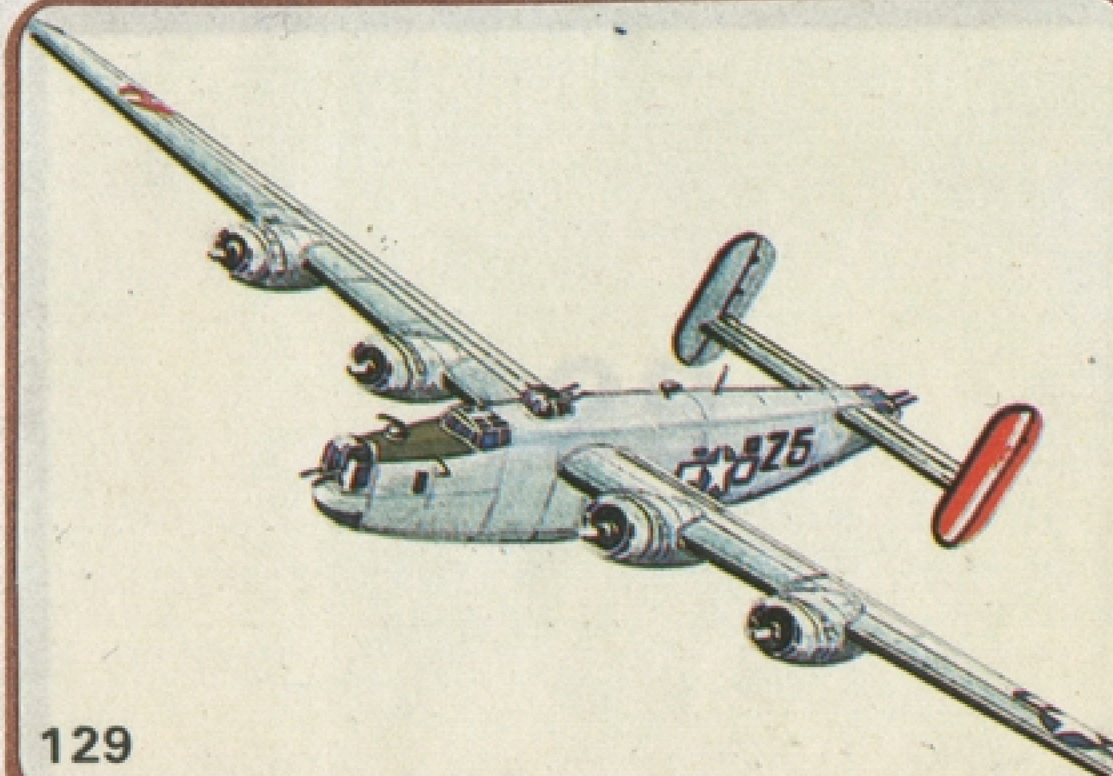

W styczniu 1943 r. na konferencji w Casablance postanowiono prowadzić systematyczne naloty bombowe na Niemcy aby zniszczyć hitlerowski potencjał wojenny i złamać poczucie bezpieczeństwa społeczeństwa niemieckiego. Ofensywa powietrzna przeciwko Niemcom w niemałym stopniu paraliżowała funkcjonowanie zakładów zbrojeniowych, m.in. fabryk samolotów. W 1943 r. angielskie i amerykańskie bombowce zrzuciły na Niemcy 330 tys. ton bomb przy stratach własnych 1000 bombowców. W czasie jednego tylko nalotu na Berlin 8 marca 1944 r., w którym uczestniczyło przeszło 2 tys. samolotów zrzucono 10 tys. bomb ciężkich i 350 tys. bomb zapalających. W połowie 1944 r. alianckie naloty przybrały na sile. Od chwili rozpoczęcia inwazji na kontynencie siła nalotów strategicznych zmalała, wzrosło natomiast użycie lotnictwa wspomagającego siły lądowe. W ofensywie powietrznej na Niemcy uczestniczyły polskie siły powietrzne działające na Zachodzie.

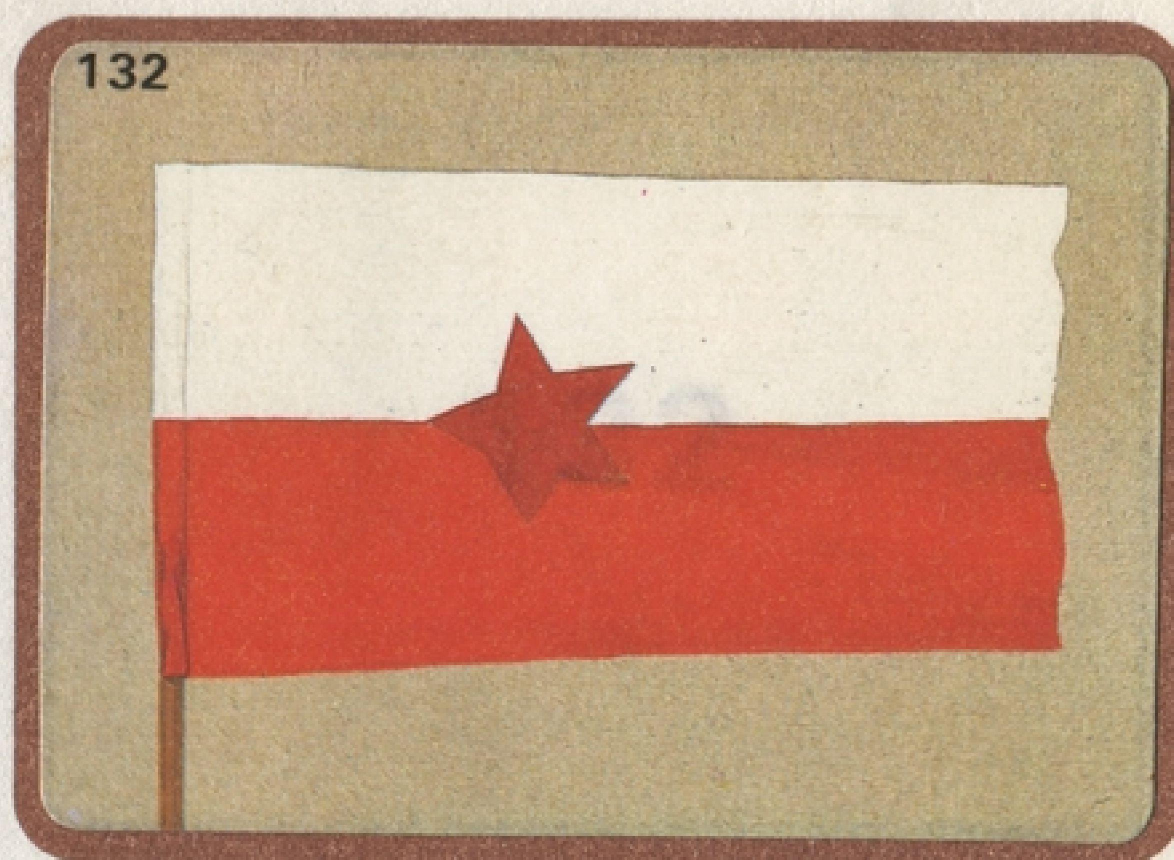
Amerykański samolot bombowy B-17G Flying Fortress

Amerykański bombowiec B-24 Liberator

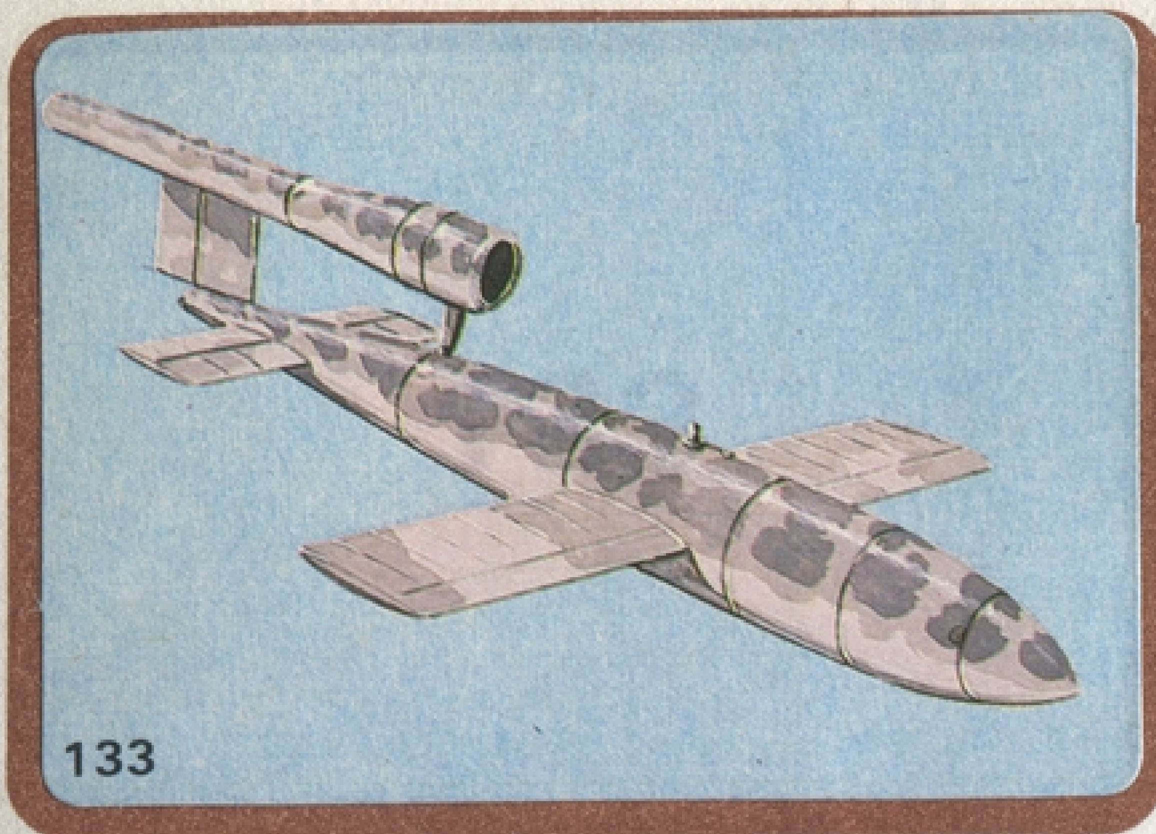

Kapral piechoty bośniackiej

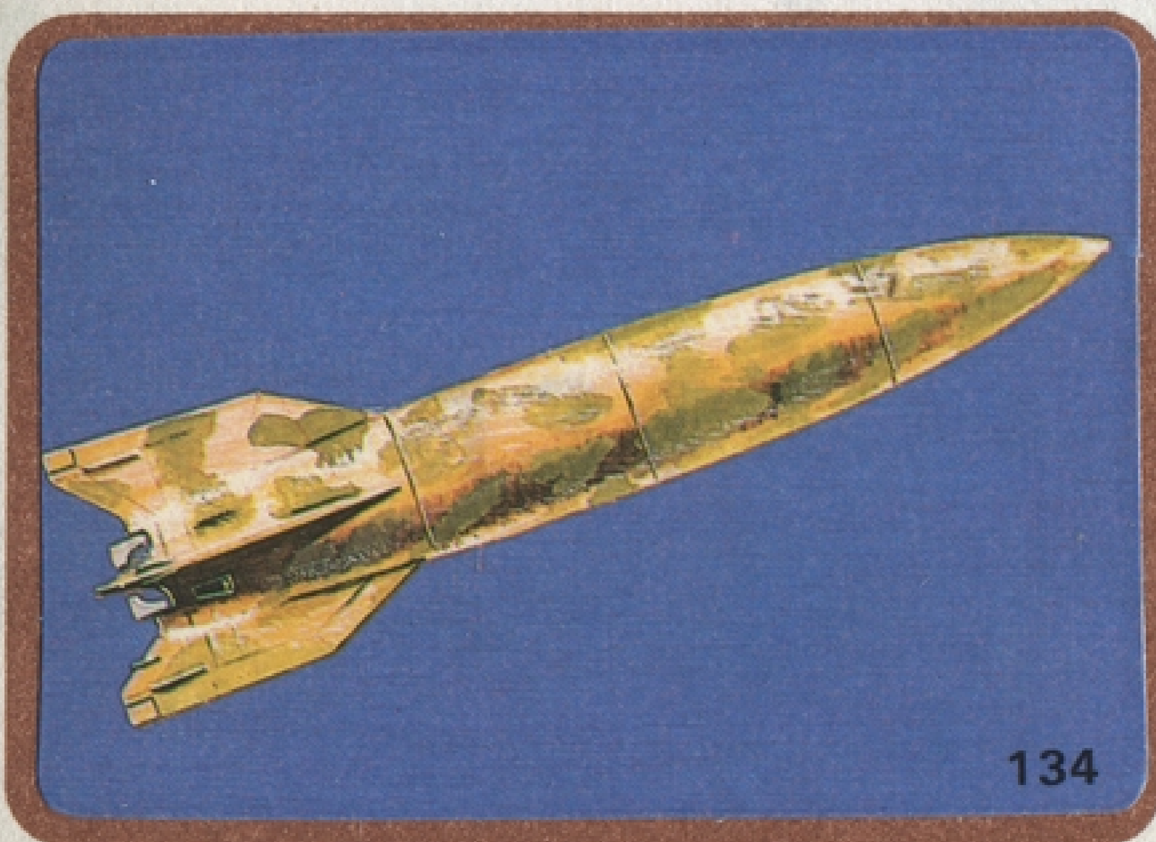

Sztandar polskiego 5 batalionu partyzanckiego w Bośni

SS-man z grupy Jagdkommando przeznaczonej do walki z partyzantami

20 sierpnia 1944 r. Armia Radziecka rozpoczęła natarcie pod Jassami i Kiszyniowem, rozbiła broniące się tam wojska niemiecko-rumuńskie i rozwinęła działania w kierunku dolnego Dunaju oraz Wielkiej Niziny Węgierskiej. Doprowadziło to do zasadniczej zmiany sytuacji polityczno-militarnej w południowo-wschodniej Europie. 23 sierpnia wybuchło powstanie w Rumunii, 29 sierpnia w Słowacji, 9 września w Bułgarii. Nowe rządy Rumunii i Bułgarii przystąpiły do walki z Niemcami. Na pomoc powstaniu słowackiemu uderzył z rejonu Krosna przez Przełęcz Dukielską 1 Korpus Czechosłowacki działający w składzie 38 armii radzieckiej. W wyniku ofensywy radzieckiej na Węgrzech 22 grudnia powstał tymczasowy rząd narodowy, który wypowiedział Niemcom wojnę. Armia Radziecka współdziałała też z jugosłowiańską Armią Narodowo-Wyzwoleńczą w wyzwoleniu Jugosławii. Wzmogły się działania partyzanckie w Albanii i Grecji gdzie wylądowały wojska brytyjskie. W wyniku tych wszystkich działań Niemcy zostali wyparci z Bałkanów.

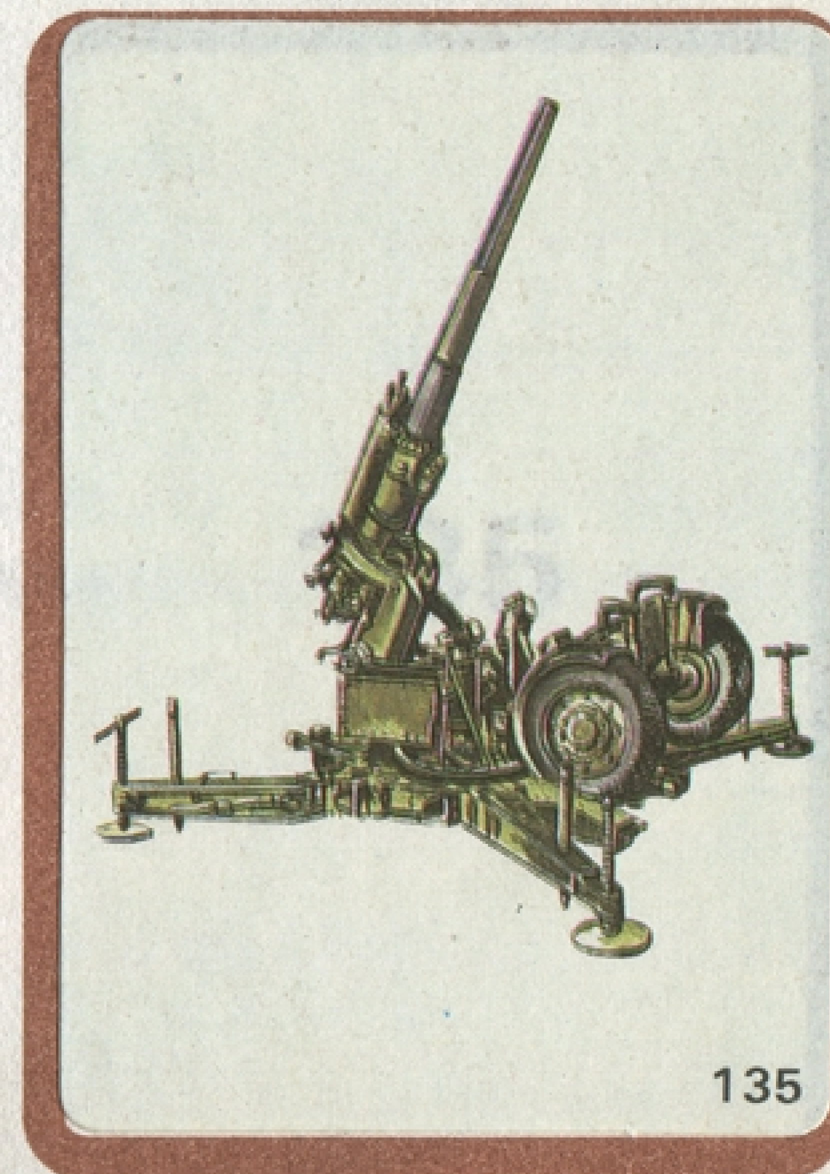

Samolot-pocisk V-1

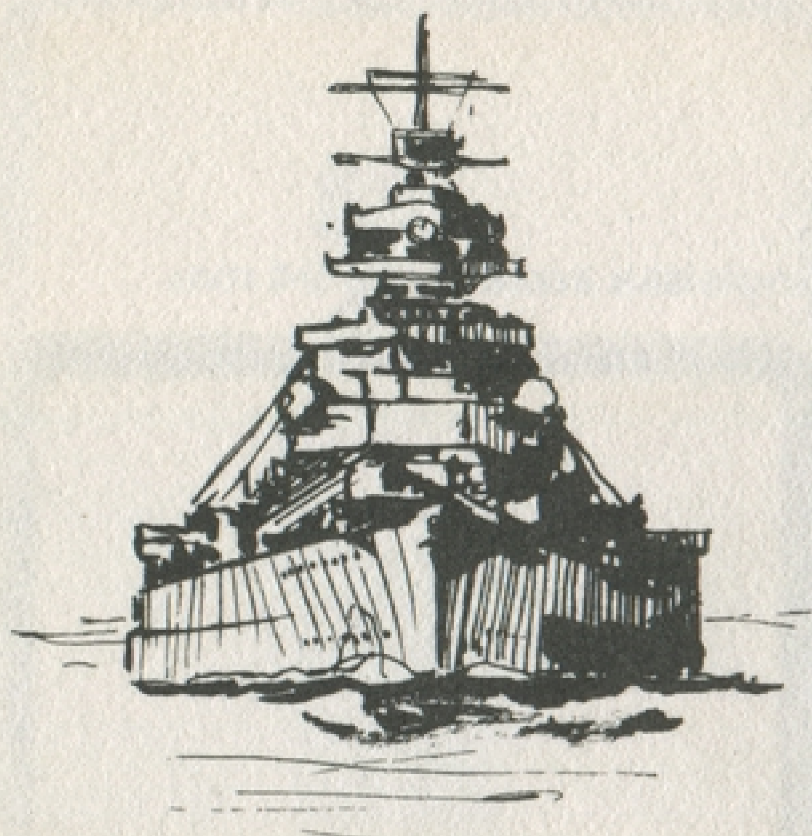
Rakietowy pocisk balistyczny V-2

Angielska armata plot 94 mm

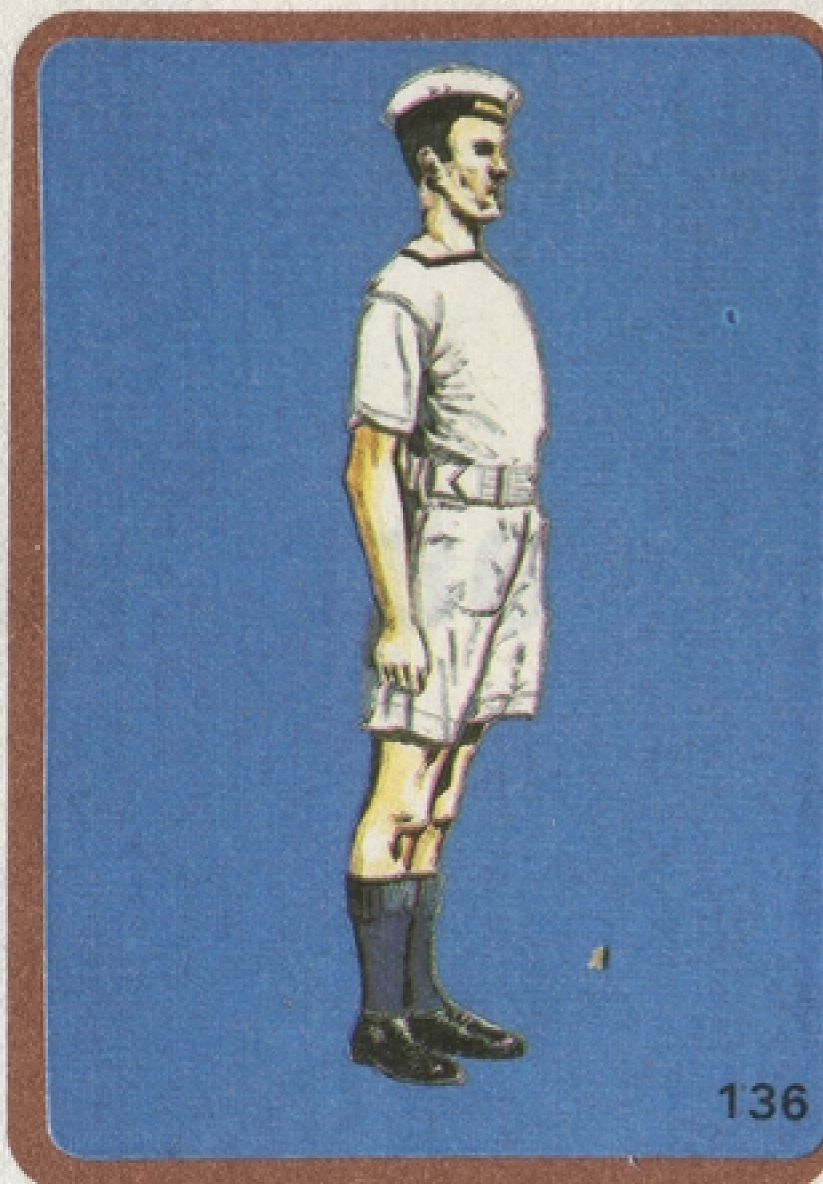

Tymczasem w Niemczech prowadzono intensywne prace nad wynalezieniem broni, która użyta masowo i przez zaskoczenie przyniosłaby rozstrzygające zwycięstwo. Prace te, otoczone ścisłą tajemnicą, prowadzono m.in. w Peenemünde na wyspie Uznam. Ich efektem miał być samolot bezpilotowy tzw. V-1 i latająca bomba V-2. Polscy jeńcy zatrudnieni w tych zakładach dostarczyli pierwszych wiadomości o nowej broni wywiadowi Armii Krajowej, który przez specjalnego kuriera przekazał je do Londynu. Po zbombardowaniu zakładu (17-18 sierpnia 1943 r. – operacja Hydra) przez lotnictwo alianckie produkcję broni przeniesiono do podziemnej fabryki w górach Harzu, którą zbudowano m.in. siłami więźniów z obozu Dora. Na poligon doświadczalny wybrano rejon wsi Pustków-Blizna koło Mielca. Wywiad Armii Krajowej zdobył jeden z niewypałów. Po zdemontowaniu najważniejszych elementów i zbadaniu ich przez polskich specjalistów w Warszawie, wysłano je wraz ze sporządzoną dokumentacją do Londynu. Po ostatnich próbach, które Niemcy przeprowadzili w 1944 r. w rejonie Nałęczowa i Tucholi o gotowości użycia V-1 do ataku na Wielką Brytanię ostrzegła polska radiostacja „Owidiusz". Jesienią 1944 r. Niemcy użyli również rakiet V-2, ale i one nie ziściły hitlerowskich nadziei.

Na morzach i oceanach

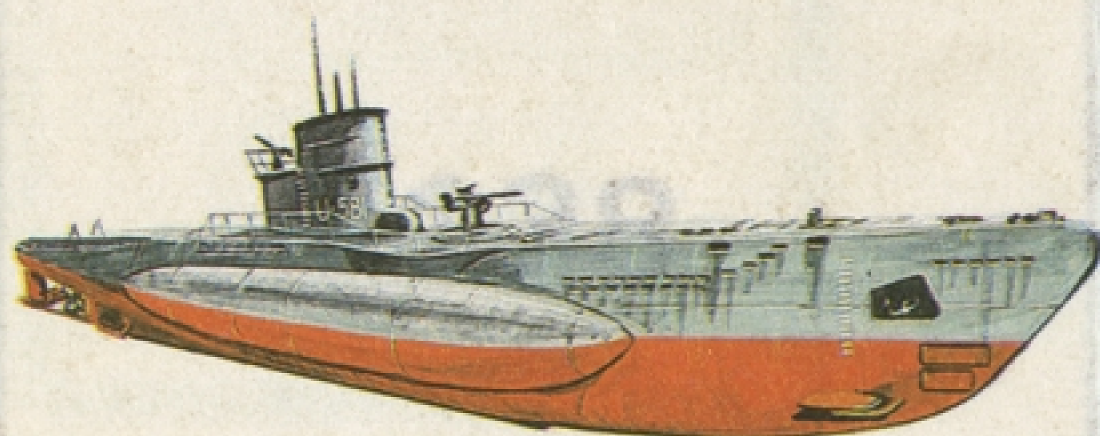

Marynarz angielski w umundurowaniu tropikalnym

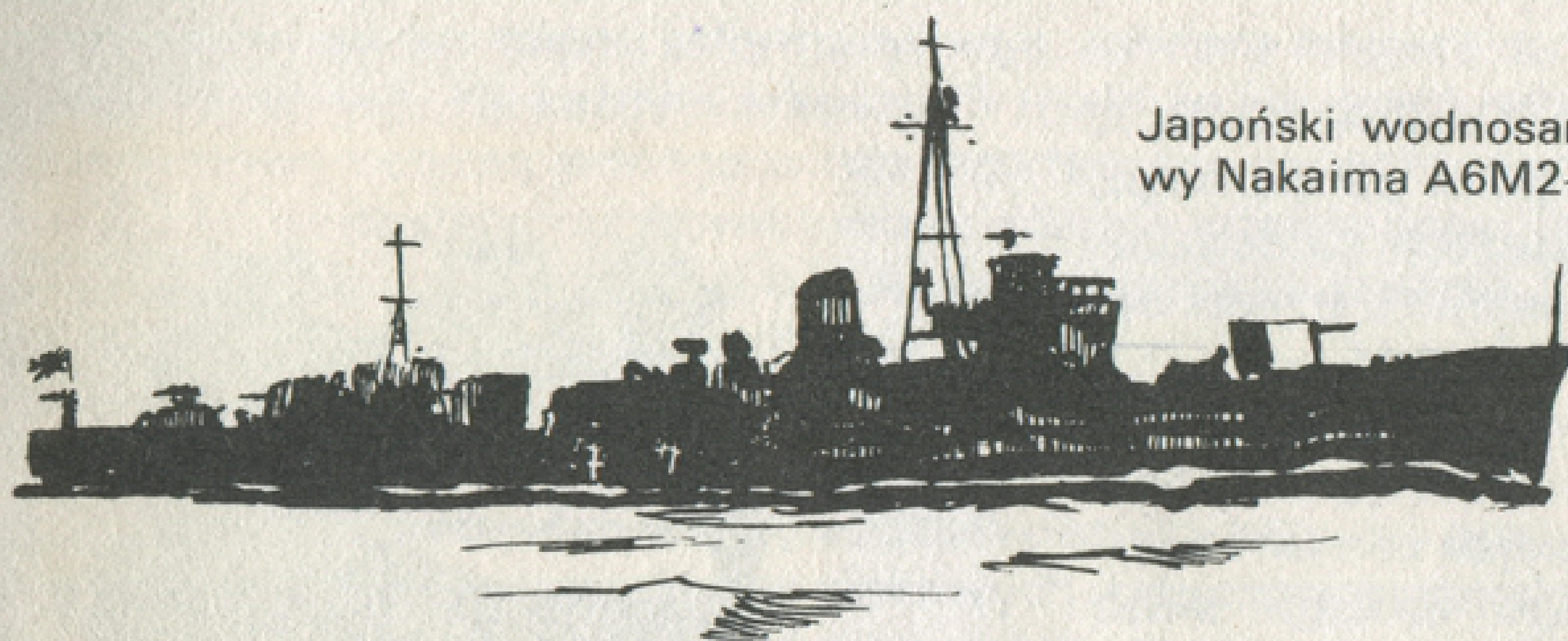
Oficer Kriegsmarine

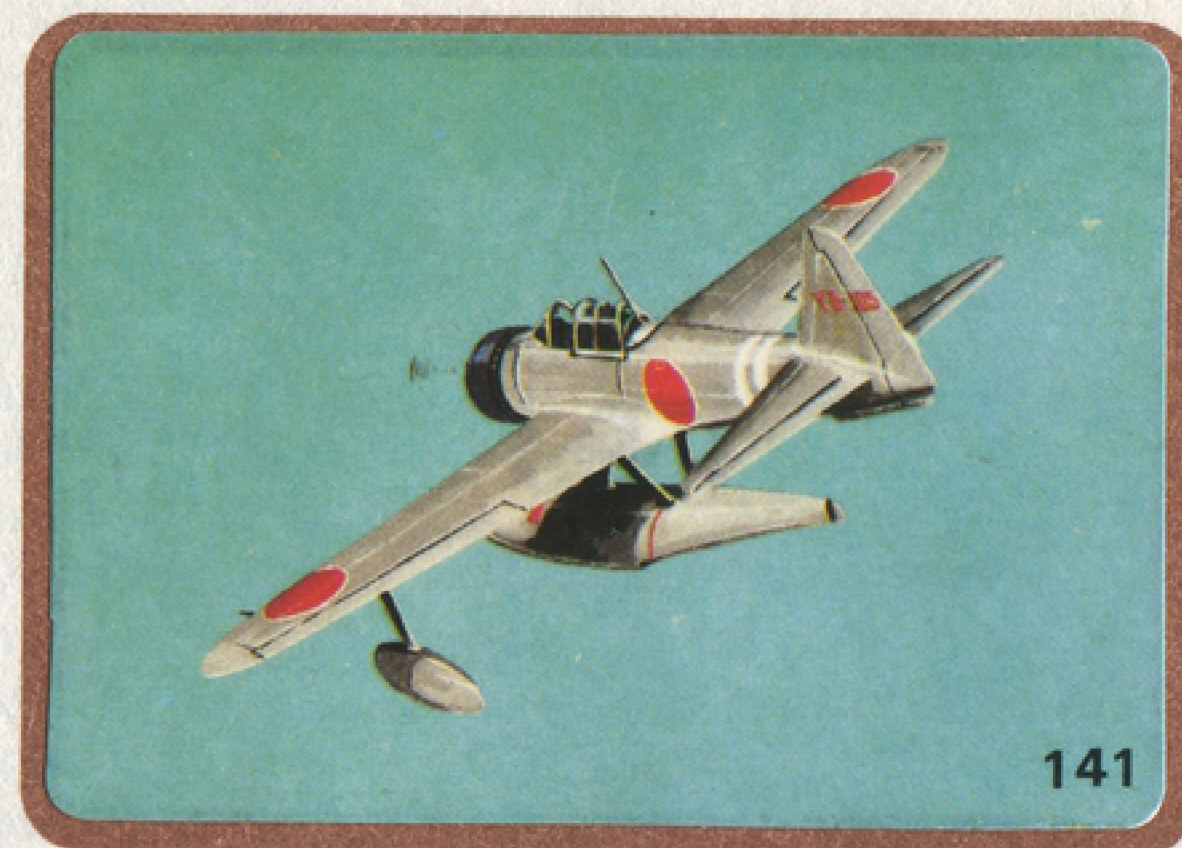

Niemiecki okręt podwodny U–581

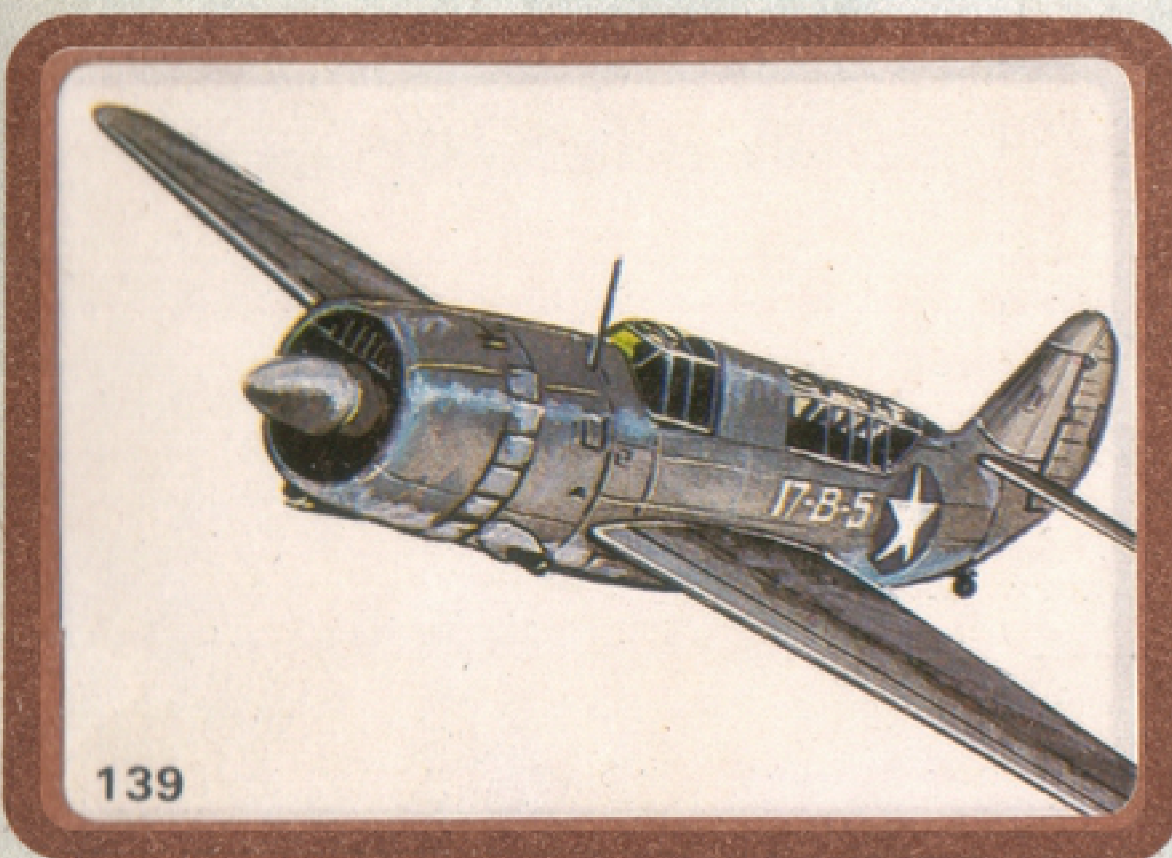
Sytuacja sprzymierzonych na morzach i oceanach uległa w latach 1943–44 radykalnej poprawie. Niemiecka ofensywa na Atlantyku prowadzona głównie za pomocą okrętów podwodnych została złamana. Kończył się ostatni okres ciężkich bitew na północnym Atlantyku, na trasie konwojów do Anglii i do Murmańska. Kriegsmarine straciła w tym okresie 475 okrętów podwodnych. Jednocześnie produkcja statków państw sprzymierzonych wzrosła dwukrotnie i uzyskała wyraźny przyrost w stosunku do straconego tonażu. Angielski okręt liniowy Duke-of-York zatopił niemiecki okręt liniowy Scharnhorst, a samoloty torpedowe uszkodziły ciężki okręt liniowy Von Tirpitz. Zimą 1944–45 większość ocalałych jednostek pływających Kriegsmarine została zablokowana na Bałtyku.

Na Morzu Śródziemnym po kapitulacji Włoch w sierpniu 1943 r. panowanie przeszło całkowicie w ręce sprzymierzonych i w połowie 1944 r. zaniechano osłony konwojów. Efektywnie działały floty radzieckiej marynarki wojennej operujące na Morzu Północnym, Bałtyckim i Czarnym. Mimo wprowadzenia w grudniu 1944 roku okrętów podwodnych nowego typu i zastosowania nowych metod walki, Niemcom nie udało się przechylić szali zwycięstwa na swoją stronę.

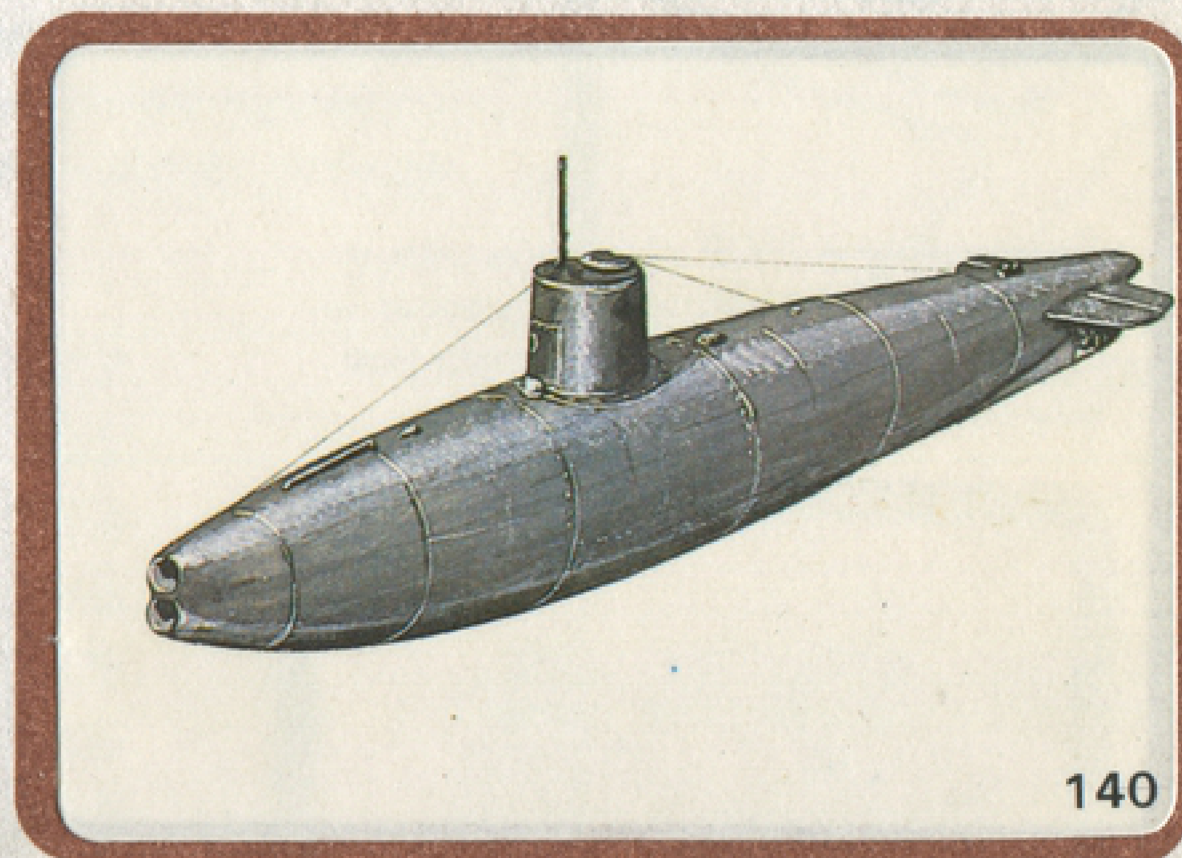

Japoński wodnosamolot pływakowy Nakaima A6M2–N

Curtiss SB2C Helldiver – samolot pokładowy lotniskowca Bunker Hill

Japoński miniaturowy okręt podwodny

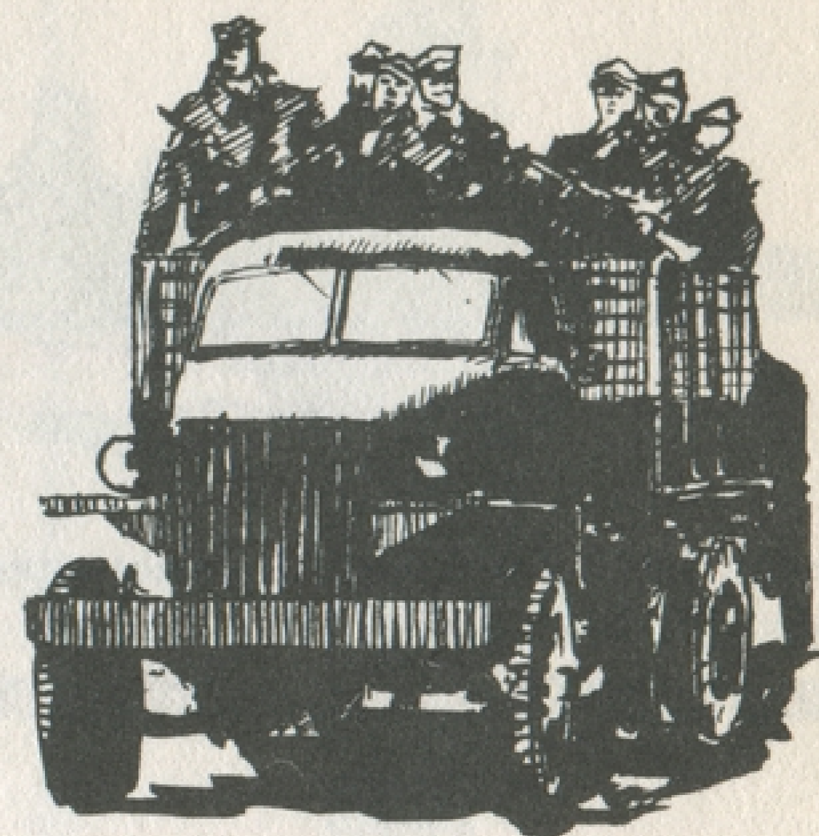
Na Pacyfiku alianci od sierpnia 1943 r. przeszli do działań zaczepnych. Głównym atutem ich działań były silne zespoły marynarki wojennej z dużą ilością lotniskowców. W płd.-zach. części Pacyfiku udało się im opanować Nową Gwineę, okrążyć lub zniszczyć japońskie bazy na Wyspach Salomona, Nowej Irlandii i Nowej Brytanii. Po opanowaniu Wysp Gilberta w 1943 r. i Wysp Marschalla w styczniu 1944 r. w centralnej części Pacyfiku, Amerykanie 19–20 czerwca 1944 r. stoczyli powietrzno-morską bitwę na Marianach, zadając Japończykom znaczne straty w ludziach i sprzęcie.

Następnym etapem było uderzenie na Filipiny. 24 października tegoż roku Japończycy przeszli do gwałtownego kontrataku siłami całej floty. Ponieśli jednak dotkliwą klęskę. Amerykanie opanowali wyspę Leyte.

Tylko na chińskim teatrze wojny Japończykom udało się odnieść pewien sukces. W wyniku cyklu operacji zaczepnych rozpoczętych w maju 1944 r., opanowali linię kolejową Pekin–Hankou–Kanton z odnogą na Nanning, dzięki czemu uzyskali połączenie kolejowe z Singapurem, umożliwiające zaopatrzenie. Sojusznicy natomiast podjęli w Birmie działania mające na celu odzyskanie lądowych połączeń z Chinami (tzw. droga Ledo).

Ludowe Wojsko Polskie

W końcu października 1944 r. część 1 armii WP w tym 1 Dywizja Piechoty im. T. Kościuszki i 1 Brygada Pancerna im. Bohaterów Westerplatte ruszyły do natarcia z Pragi w kierunku Jabłonny i Legionowa, uczestnicząc w likwidacji niemieckich sił w widłach Wisły i Bugo-Narwi. Jednocześnie na wyzwolonych terenach realizowano plan rozbudowy Wojska Polskiego. Powołano do życia administrację wojskową i ogłoszono mobilizację mającą umożliwić sformowanie nowych armii. W przededniu ofensywy Ludowe Wojsko Polskie składało się z dziesięciu dywizji piechoty (w 1 Armii: 1, 2, 3, 4 i 6 DP, w 2 Armii: 5, 7, 8, 9 i 10 DP), korpusu pancernego, dwóch brygad i czterech samodzielnych pułków pancernych, trzech dywizji, trzynastu brygad i dwóch pułków artylerii, brygady kawalerii, trzech brygad inżynieryjno-saperskich, jednostek wojsk komunikacyjnych oraz różnego rodzaju służb (m.in. służba zdrowia, służba weterynaryjna, żywnościowa, mundurowo-taborowa) i korpusu lotniczego. Były to znaczne siły, które walcząc u boku Armii Radzieckiej na kierunku berlińskim odegrały poważną rolę w końcowym okresie wojny.

Generałowie LWP z lewej w umundurowaniu sukiennym, z prawej w zimowym wyjściowym (płaszcz podbity futrem, szabla)

Kobiety – żołnierze z baonu im. Emilii Plater

Polski artylerzysta

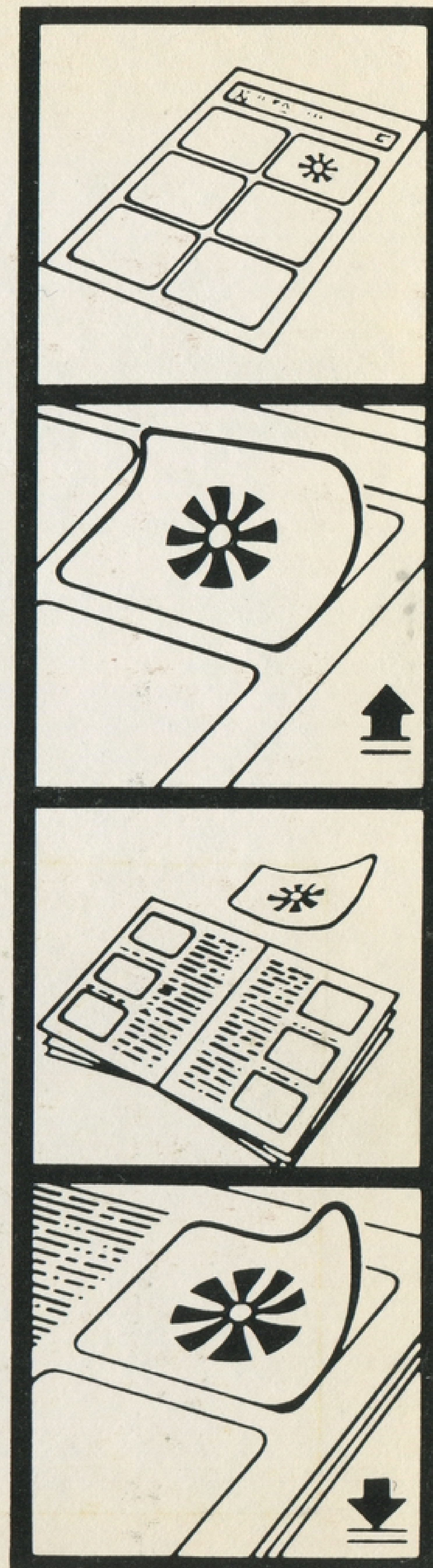

INSTRUKCJA

Aby zgromadzić pełny zestaw Ilustracji Samoprzylepnych z wybranej dziedziny – należy nabyć w punkcie sprzedaży RSW „PRASA–KSIĄŻKA–RUCH" odpowiedni zeszyt i sprzedawane oddzielnie arkusze Ilustracji Samoprzylepnych.

Każdy zeszyt oprócz tekstu informacyjnego, zawiera miejsca do wklejania ilustracji samoprzylepnych. Na każdym arkuszu IS znajduje się sześć odpowiednio naciętych obrazków, z których cztery dotyczą jednego wiodącego tematu, oznaczonego kolejnymi numerami, zaś dwa pozostałe zapoczątkowują nowe tematy, równie interesujące. Wystarczy odkleić ilustrację samoprzylepną i umieścić ją w odpowiednim miejscu zeszytu, które oznaczone jest taką samą liczbą. Wypełniając w ten sposób cały zeszyt uzyskać można bogato ilustrowany, jednotematyczny album, mogący stać się podręczną encyklopedią.

Mamy nadzieję, że kolekcjonerzy z zadowoleniem przyjmą proponowaną przez Krajową Agencję Wydawniczą formę gromadzenia ciekawych a nierzadko unikalnych zbiorów.
Przekonani, że nasza oferta zostanie życzliwie przyjęta, życzymy, aby znalazła ona miejsce w Waszej bibliotece jako źródło wiadomości z wybranej dziedziny.

* * *

Oto numeracja arkuszy Ilustracji Samoprzylepnych z tematami wiodącymi uzupełniona numerami arkuszy IS, na których znajdują się pozostałe ilustracje stanowiące całość zestawu tematycznego.

Historia ubioru	**140–151 oraz 104–127**
Ptaki egzotyczne	**152–163 oraz 128–151**
Druga wojna światowa cz. I	**164–171 oraz 128–139 i 152–163**
Podbój głębin	**172–179 oraz 140–163**
Style w architekturze	**180–191 oraz 192–215**
Motyle w polskim krajobrazie	**192–203 oraz 180–191 i 204–215**
Historia statków i okrętów	**204–215 oraz 180–203**
Grzyby polskich lasów	**216–227 oraz 228–251**
Historia samolotu	**228–239 oraz 216–227 i 240–251**
Polskie zamki i pałace	**240–251 oraz 216–239**
Piłkarskie mistrzostwa świata	**252–263 oraz 264–287**
Style walki Wschodu	**264–275 oraz 252–263 i 276–287**
Kontynenty – Ameryka Łacińska	**276–287 oraz 252–275**
Ryby akwariowe	**288–299 oraz 300–323**
Podbój kosmosu	**300–311 oraz 288–299 i 312–323**
Druga wojna światowa cz. II	**312–323 oraz 288–311**
Historia lokomotywy	**324–335 oraz 336–359**
Wielkie katastrofy morskie	**336–347 oraz 324–335 i 348–359**
Rośliny lecznicze	**348–359 oraz 324–347**

Cena zł 150,–

KRAJOWA AGENCJA WYDAWNICZA